

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ภัทราวรธร ณรงค์รัตน์กานต์

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่

อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ภัทราวรธร ณรงค์รัตนกานต์

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

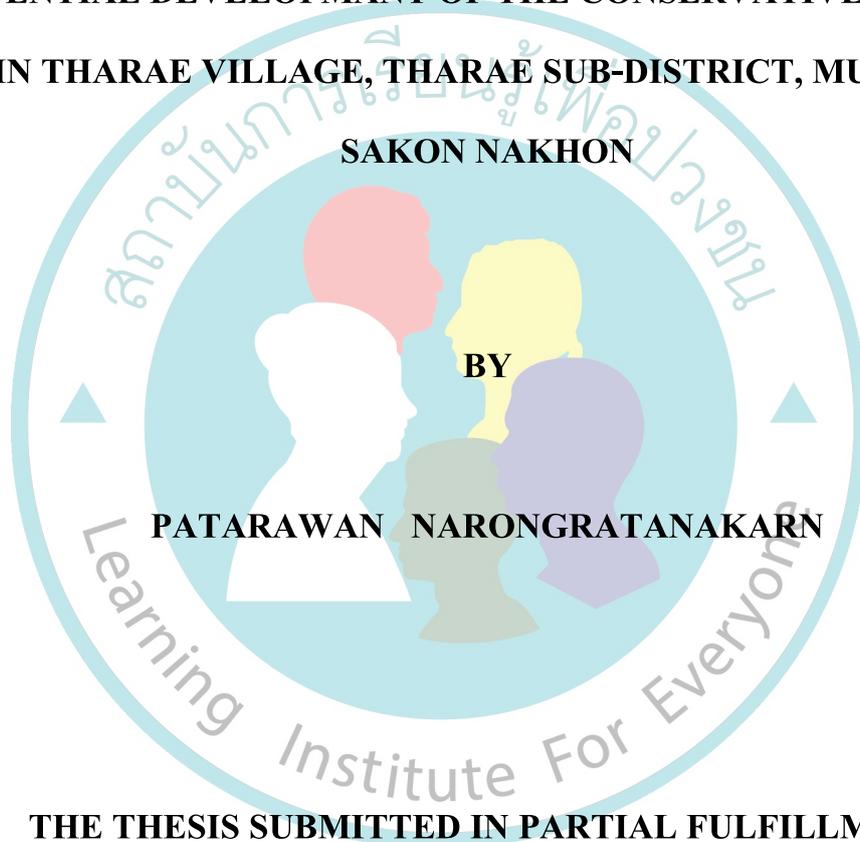
สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2558

**POTENTIAL DEVELOPMENT OF THE CONSERVATIVE TOURISM
IN THARAE VILLAGE, THARAE SUB-DISTRICT, MUEANG,
SAKON NAKHON**

BY

PATARAWAN NARONGRATANAKARN

**THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF
INTEGRATED LOCAL DEVELOPMENT
FACULTY OF GRADUATE STUDY
LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)**

2015

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title)	การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
ผู้วิจัย	ภัทรารวรรณ ณรงค์รัตนกานต์
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	พ.ศ.อ. ดร. สมเกียรติ สมพงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย ไพไพหล

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

- ลงชื่อ.....ประธานกรรมการ
()
- ลงชื่อ.....กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
()
- ลงชื่อ.....กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)
()
- ลงชื่อ.....กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)
()
- ลงชื่อ.....กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
()
- ลงชื่อ.....กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
()
- ลงชื่อ.....เลขานุการ
()

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง ของ
การศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ชื่อผู้เขียน	บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
ชื่อปริญญา	ภัทรารวรรณ ณรงค์รัตนกานต์
สาขาวิชา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	2558
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	พ.ต.อ. ดร. สมเกียรติ สมพงษ์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย ไพไหล

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพและปัญหาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร 2) แนวทางในศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ระเบียบวิธีวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณาวเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ จังหวัดสกลนคร จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแรมีอยู่ 3 ด้าน คือ การจัดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในด้านธรรมชาติชุมชนท่าแร่ตั้งอยู่ริมฝั่งหนองหารสกลนคร ที่มีภูมิทัศน์ที่สวยงามอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางธรรมชาติ ในด้านประวัติศาสตร์ ชุมชนท่าแรมีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2427 ประชากรชาวท่าแร่เป็นคริสตชน อพยพมาจากเวียดนามอาศัยอยู่ในตัวเมืองสกลนครและมีบาทหลวงเกโก (มิชชันนารีชาวฝรั่งเศส) พากันอพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านท่าแร่และตั้งเป็นสำนักมิสซังท่าแร่หรืออัครสังฆมณฑลท่าแร่ หนองแสง ซึ่งมีผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมตารางหมากรุกเหมือนกับผังเมืองในแถบประเทศตะวันตก (ยุโรป) และมีบ้านเรือนเป็นสถาปัตยกรรมแบบฝรั่งเศสทั้งดงามเรียงราย 2 ข้างทาง ส่วนทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีประเพณีและวัฒนธรรมที่

โดดเด่นตามแบบคริสต์ศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีแห่ดาวในวันคริสต์มาส ประเพณีสวดสาย
ประคำเดือนแม่พระ ประเพณีแห่เทียนปีสกา (สีลอด) ประเพณีฉลองนักษัตร (จุดเทียนป่าศักดิ์สิทธิ์)
และประเพณีฉลองวัดและบุญกองข้าว ซึ่งศักยภาพทั้ง 3 อย่างเป็นจุดเด่นในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ เกิดจากการพบปัญหา
ในหลายกรณี ได้แก่ ขาดความสนใจของคนในชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ ขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ ขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง
และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ด้วยปัญหาดังกล่าวจึงต้องหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ ส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ ควรดูแลรักษาความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวและปรับภูมิทัศน์ให้สะอาดสวยงาม ควรมี
การจัดทำประชาพิจารณ์แสดงความคิดเห็นถึงผลดีผลเสียในศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

Abstract

Thesis Title	Potential Development of the Conservative Tourism in Tharae Village, Tharae sub-district, Mueang district, Sakon Nakhon Province
Researcher	Patarawan Narongratanakarn
Degree	Master of Arts
In the Program of	Integrated Local Development
Year	2015
Principal Thesis Advisor	Pol. Col. Dr. Somkait Somphong
Associate Thesis Advisor	Asst. Prof. Dr. Thawatchai Pailai

In this researcher investigator 1) states and problems of potential development of the conservative tourism at Tharae Village, Tharae sub-district, Mueang district, Sakon nakhon Province. 2) Guidelines of potential development on effects of the conservative tourism management at Tharae Village, Tharae sub-district, Mueang district, Sakon nakhon Province.

The researcher adopted a bipartite search methodology consisting of documentary research and qualitative research. Data were collected using interviews, observation and focus group activities. And the researcher additionally used descriptive content analysis in analyzing the data collected

Findings are as follows:

1. The states and potential development of the conservative tourism at Tharae Village, Tharae sub-district, Mueang district, Sakon nakhon Province, to be ready and appropriate comprising 3 aspects: natural tourism management, historic tourism management, and community cultural tourism management as well. In the naturally, Tharae, located in the community begin the Nong Harn Sakon a beautiful landscape rich natural resources. Is the largest natural freshwater resources in the northeast. A natural attraction that's more important. In the historic community of Port Deposit has a long history, BC 1984 the population of Port Deposit Christians emigrated from Vietnam. Residents in the town of Sakon Nakhon and Pastor

Miguel Sandoval (French missionaries) brought together immigrant settlers Ban Tha Rae and the Mission Office of the Archdiocese of Port Deposit. The city plan is rectangular, like a checkerboard plan in the West (Europe) and French architecture, houses a magnificent lined two sides. Part of the cultural community. There is a tradition and a culture characterized by Christianity are important. Traditional Christmas stars. Traditionally rosary Madonna month. Traditional Passover candles (Ramadan fast) tradition Toussaint (candles Sacred Grove) and temples traditionally celebrate merit and stack .The third potential which is featured in managing ecotourism

2. The development potential of the tourism Tha Rae Ban Tha Rae district, Sakon Nakhon. Ecotourism Ban Tha Rae found Caused problems in several cases, including the lack of interest of the community. Lack of knowledge about ecotourism. Lack of cooperation between the government and the people in the area. Lack of care and continuous publicity tour.

With such problems must find ways to improve the management of ecotourism. Is to promote awareness about eco-tourism. Care should be kept clean and attractive landscaped beautifully clean. Should have held a public hearing to review the pros and cons of the potential deal ecotourism.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ โดยได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือแนะนำ เป็นอย่างดียิ่ง จาก พ.ต.อ. ดร. สมเกียรติ สมพงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย ไพไหล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาแนะนำ เสนอแนะ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่มาตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ เรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณอย่างสูง รองศาสตราจารย์ ดร. เสรี พงศ์พิศ อธิการบดีสถาบัน การเรียนรู้เพื่อปวงชน ดร. ทวิช บุญธีรศมี คณบดีบัณฑิตศึกษา ดร. สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ดร. สุวัฒน์ ไพไหล ผู้อำนวยการศูนย์ ประสานงานประจำจังหวัดสกลนคร ที่ได้ให้ความกรุณาเสนอแนะ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับข้อมูล ในการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำในการ ทำวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จ

ขอขอบคุณปราชญ์ชาวบ้าน ที่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยว เจริญนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ในครั้งนี้ด้วยความเต็มใจ รวมทั้ง เพื่อนนักศึกษา ป.โท ร่วมรุ่นที่ให้กำลังใจในการทำงานครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา สุดท้ายขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่าน รวมทั้งทุกคนในครอบครัว ที่คอยให้กำลังใจมาโดยตลอด จนสำเร็จ การศึกษาในครั้งนี้ได้

ภัทรารวรรณ ณรงค์รัตนกานต์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
คำถามสำคัญในการวิจัย.....	4
ขอบเขตหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง.....	4
กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	5
คำสำคัญและนิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน.....	7
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	13
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	19
ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว.....	20
ประเภทการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	20
ประวัติบ้านท่าแร่ และแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
รูปแบบในการวิจัย.....	46
ประชากรและวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
สถานที่ในการวิจัย.....	50
ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย.....	50
ปฏิทินการปฏิบัติงาน.....	50
4 ผลการวิจัย	
สภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร.....	51
แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	57
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	63
อภิปรายผลการวิจัย.....	64
ข้อเสนอแนะ.....	67
บรรณานุกรม.....	68
ภาคผนวก.....	72
ประวัติผู้วิจัย.....	88

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ปฏิทินการปฏิบัติงาน.....	50
2. แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มประชากรทั่วไป.....	52

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. เส้นทางหลักผ่านชุมชนบ้านท่าแร่.....	28
2. แผนที่การแบ่งเขตชุมชนเขตเทศบาล ตำบลท่าแร่.....	29
3. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	45
4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หนองหาร	79
5. บ้านและ โบสถ์เก่าของชุมชนท่าแร่.....	81
6. คุณพ่อจอมบุรีเอากับกรรมการวัดและคณะครู โรงเรียนมหาพรหมมิกาแอล ปี ค.ศ. 1927.....	82
7. วัดมหาพรหมมิกาแอลท่าแร่ หลังที่ 2 ที่คุณพ่อจอมบุรีเออ สร้างปี ค.ศ. 1901-1906.....	82
8. วัดมหาพรหมมิกาแอลหลังเก่ากับใหม่.....	83
9. หลุมฝังศพเดิมของบรรดาพระเจ้าบรมวงศ์เธอและ พระสงฆ์ที่สุสานท่าแร่ ปี 2000.....	83
10. อนุสาวรีย์และเซนต์ไมเคิล.....	84
11. ประเพณีสวดสายประคำเดือนแม่พระ.....	85
12. ฉลองนักบุญ จุดเทียนให้ผู้ตายป่าศักดิ์สิทธิ์	85
13. ประเพณีแห่ดาวฉลองคริสต์มาส.....	86
14. ประเพณีบุญกองข้าวและฉลองวัด.....	87
15. ประเพณีถือศีลอดในเทศกาลมหาพรตและแห่เทียนปัสกา.....	87

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันคนไทยนิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะไม่ใช่เป็นเพียงการท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจที่มุ่งเสนอขายสินค้า หรือบริการทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีมุ่งประสานผลประโยชน์ทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมอีกด้วย จึงนับได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีส่วนสำคัญ ในการสนับสนุนให้ การท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ สามารถสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สร้าง รายได้เข้าสู่ประเทศ และสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และในขณะเดียวกันยังรักษา เอกสิทธิ์ทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่คู่สังคมมนุษย์ให้นานที่สุด เพราะฉะนั้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงมีจุดมุ่งหมายหลักในการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น ระหว่างกระแสการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความสำคัญทางเศรษฐกิจควบคู่ กับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติโดยมุ่งควบคุมคุณภาพของทรัพยากร การท่องเที่ยว ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนับว่าเป็นทางออกที่ดีที่จะก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างกระแสการพัฒนา และกระแสการ อนุรักษ์ทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางภาครัฐ เอกชน และนักท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังคงประโยชน์สูงสุดแก่ ทุกฝ่าย ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2543, หน้า 60-63)

จากพลังของกระแสนี้จึงเกิดแนวความคิดของการพัฒนาในทิศทางที่ยั่งยืนรวมทั้ง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่นำมาซึ่งการจัดระบบการจัดการที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด ก็คือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” หรือ conservation tourism นั้น โดยความหมายก็คือ การพัฒนา การท่องเที่ยวที่ต้องใช้ทุนธรรมชาติอย่างมีชัยล้าให้มีความมั่นคง ยั่งยืน และในท้ายที่สุดจะต้องคืน ทุนต่อสังคม ซึ่งหมายถึงการให้ท้องถิ่นได้มีโอกาสดังแต่เริ่มรับรู้ตัวกระบวนการที่สมบูรณ์ใน การพิจารณาทั้งในเรื่องทุนธรรมชาติและทุนทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อทุนทางเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่ได้ (สายสุนีย์ สิงห์ทัศน, 2555, หน้า 271-273)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนก็เป็นแนวทางหนึ่งที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มใจ เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะสร้างรายได้เสริมหรืออาจจะเป็นรายได้หลักให้ชุมชนได้ในอนาคต พร้อมกับยกระดับของชาวบ้านอย่างแท้จริงและเป็นธรรม โดยการพัฒนากระบวนการจัดการของกลุ่มชุมชนแทนปัจเจกบุคคลที่สามารถรักษาวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดสืบสานกันมาอย่างยาวนานให้ยั่งยืนพร้อมไปสู่การฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น (ประยงค์ บุญไทย และคณะ, 2551, หน้า 68)

จังหวัดสกลนครถือได้ว่าเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านป่าเขา และแหล่งต้นน้ำ มีเทือกเขาภูพานซึ่งเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ และมีหนองหารเป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองลงมาจากบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ รูปแบบการท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนครมีหลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศาสนา การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ สกลนครมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลาย ๆ แห่ง ได้แก่ วัดพระธาตุเชิงชุม พระธาตุภูเพ็ก พระธาตุคุ่ม พระธาตุนารายณ์เจงเวง ถ้ำพระพุทธรูปไสยาสน์ หนองหาร อุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก ส่วนทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจ เช่น ภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ผาผักหวาน ภาพรอยสลักผาสามพันปีที่ภูผายล อำเภอส่องดาว หมู่บ้านท่าแร่ (ชุมชนคาทอลิก) อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

บ้านท่าแร่ หรือ บ้านท่าแฮ่ เป็นชุมชนเก่าแก่ปัจจุบันมีอายุถึง 130 ปี (พ.ศ. 2557) ตั้งอยู่ริมหนองหารด้านทิศเหนือ บนทางหลวงหมายเลข 22 ห่างจากตัวเมืองประมาณ 21 กิโลเมตร ทางน้ำประมาณ 6 กิโลเมตร บ้านท่าแร่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าเป็นหมู่บ้านที่มีประชากรนับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก มากที่สุดในประเทศไทย และมีประชากรที่นับถือศาสนาพุทธอยู่ส่วนหนึ่ง อดีตประมาณปี พ.ศ. 2427 มีชนพื้นเมืองเชื้อสายญไทจากประเทศลาวตอนใต้ และเชื้อสายญวนจากประเทศเวียดนามอพยพเข้ามาอยู่ ประมาณ 40 คน อาศัยอยู่ในตัวเมืองสกลนคร และมีบาทหลวงเกโก (มิชชันนารีชาวฝรั่งเศส) เป็นผู้ดูแลความเป็นอยู่ แต่เนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคน จึงได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่บ้านท่าแร่ ซึ่งเต็มไปด้วยป่าไม้มีหินลูกรังอยู่ทั่วไป คนพื้นเมืองเรียกว่า “หินแฮ่” ทั้งยังเป็นที่ตั้งของอัครสังฆมณฑลท่าแร่ หนองแสง หรือสำนักมิสซังท่าแร่ฯ หมู่บ้านนี้มีผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมตารางหมากรุก คล้ายกับบ้านเมืองในแถบประเทศตะวันตก นอกจากนี้ยังมีบ้านเรือนสถาปัตยกรรม แบบฝรั่งเศสทั้งงดงาม เรียงรายสองข้างทางในถนนสายหลักของหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร, 2550) โดยเฉพาะการตกแต่งภายในของคฤหาสน์นั้น ได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรม

แบบฝรั่งเศสมา โดยผ่านการเรียนรู้จากช่างฝีมือชาวญวน ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 เป็นเวลาที่ฝรั่งเศสมีอิทธิพลเหนือเวียดนาม ช่างก่อสร้างในเวียดนามซึ่งได้เรียนรู้สถาปัตยกรรมแบบฝรั่งเศสได้อพยพเข้าสู่สุวรรณเขต ข้ามแม่น้ำโขง และได้กระจายเข้าสู่ท่าแร่ สกลนคร และยังได้รับคำแนะนำจากบาทหลวงผู้สอนศาสนาคริสต์ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรม ภายใต้การชี้นำของบาทหลวง ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านท่าแร่มีแนวทางที่คล้ายคลึงกัน รวมทั้งสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และการวางผังเมือง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการ ประกอบพิธีกรรม ความเชื่อทางศาสนา ส่วนของอาคารบ้านเรือนโดยเฉพาะบ้านหรือคฤหาสน์ของผู้มีฐานะ จะปรากฏเป็นลายปูนปั้นหน้าอาคาร และภายในอาคาร เป็นภาพสลักไม้ตามแท่นพระที่สวยงาม (สุริยัน วรจักรรัตน์, 2542, หน้า 105-106)

ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นหัวข้อเรื่องวิจัยว่า “การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร” หากได้รับการดูแล ปรับปรุง รักษา แล้วพัฒนาอย่างเหมาะสมมีการบริหาร การจัดการที่ดี จัดระบบการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศได้รับทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านศิลปวัฒนธรรมที่ดึงดูดด้วยจุดเด่นของสถานที่ซึ่งจะสร้างความตระหนักให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่า และร่วมมือกันอนุรักษ์ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในบ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนครให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

คำถามสำคัญในการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างไร
2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีอะไรบ้าง

ขอบเขตหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่อง

การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะพื้นที่ชุมชนบ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เท่านั้นเพราะเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่น เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน และวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนชาวคริสต์ที่ใหญ่ และเป็นศูนย์กลางคริสต์จักรของจังหวัดสกลนคร และภาคอีสานแห่งเดียวที่ควรอนุรักษ์ จึงถือว่าพื้นที่จะเป็นตัวแทนที่ดีในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี เพราะทำให้มองเห็นความเหมือนและความแตกต่างกันในเรื่องศักยภาพชุมชนของชุมชนรอบ ๆ หนองหารจังหวัดสกลนครที่มีมากถึง 90 หมู่บ้าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้ศึกษาศักยภาพเกี่ยวกับด้านการจัดการการท่องเที่ยวและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ครอบคลุมแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว 3 ประเภท

- 2.1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ
- 2.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชน
- 2.3 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

3. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษานี้ ใช้ระยะเวลาการศึกษาทั้งหมดเป็นเวลา 6 เดือน โดยเริ่มจากเดือน เมษายน 2558 จนถึง เดือน กันยายน 2558

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มประชากรจากประชาชนในชุมชนท่าแร่ แบบเจาะจง (purposive sampling) เฉพาะผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในศักยภาพชุมชนท่าแร่ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา (ประวัติศาสตร์ชุมชน) และวัฒนธรรมชุมชน (วัฒนธรรมของคริสต์) เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) การคัดเลือกตัวอย่างครั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกตัวอย่างเอง เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกดังนี้

1. ผู้นำทางศาสนา	5	ราย
2. ประชาชนชาวบ้าน/ผู้รู้	5	ราย
3. ผู้นำชุมชน	5	ราย
4. ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	5	ราย
5. ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน	5	ราย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยว จากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ WTO) ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางใด ๆ ก็ตามเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการดังนี้

1. การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวแต่ไม่ใช่เป็นการไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร
2. การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจหรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อทำสงคราม
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้แต่เป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมญาติมิตร หรือเพื่อความเบิกบาน บันเทิงรื่นรมย์ เพื่อการศึกษาหาความรู้หรือเพื่อการติดต่อธุรกิจ

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงศักยภาพการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทุน

ท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรมชุมชน มาใช้อย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้นานที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การดำเนินการบริหารในการท่องเที่ยว ด้วยการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ หรือแหล่งชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึง ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรมชุมชน โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำความเสียหาย ทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและท้องถิ่น

ศักยภาพการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ซ่อนไว้หรือแฝงอยู่ในชุมชนท้องถิ่นที่ยัง ไม่ได้แสดงออกมาให้ปรากฏหรือออกมาบ้างแต่ไม่หมด เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยวหรือผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของชุมชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็น ทางเศรษฐกิจ สังคม และความสุนทรีย์ภาพและสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบ นิเวศให้ยืนยาว

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทางหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการ กำหนดแผนเอาไว้ล่วงหน้าแล้วซึ่งทิศทางหรือแผนที่กำหนดไว้นี้น่าจะเป็นไปในลักษณะที่พึง ประารถนาของสมาชิกในสังคมนั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบสภาพและปัญหาในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
2. ได้ทราบแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แล้วสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับองค์กร ที่เกี่ยวข้องต่อไป
3. ได้ทราบผลการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว
5. ประเภทการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว
6. ประวัติบ้านท่าแร่ และแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวในบ้านท่าแร่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น โดยรักษาสิ่งที่ดีให้คงไว้ ภายใต้การวางแผนอย่างชัดเจน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนาและมีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขในสังคม

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526, หน้า 101) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่กำหนดทิศทาง (directed change) หรือ การเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า (planned change)

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526, หน้า 84) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

วิทยากร เชียงกุล (2527, หน้า 90) เขียนไว้ว่า การพัฒนาที่แท้จริงนั้น หมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความกินดีอยู่ดี ความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมและจิตใจอย่างสงบสันติ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกาย ทั้งยังรวมความไปถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของคุณภาพชีวิต อันได้แก่ การศึกษา สิ่งแวดล้อม การพักผ่อนหย่อนใจ

วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2532, หน้า 66) สรุปว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าและการเปลี่ยนแปลงนี้ จะมีสองส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งจะต้องมีทิศทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

การพัฒนาสังคมไทย ที่ผ่านมานั้นการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิดและทฤษฎีตะวันตก ซึ่งมีรากฐานแนวคิดและทฤษฎีอันไม่สอดคล้องกับภูมิสังคมไทย ทำให้สังคมไทยอ่อนแอเพราะไม่ได้สร้าง “กระบวนการเรียนรู้” จึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมของสังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนนำไปสู่ภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่มีปัญหา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาที่ใช้แนวคิดอันเหมาะสมและสอดคล้องกับภูมิสังคม อันได้แก่ สภาพพื้นที่ สังคมและวัฒนธรรม โดยการบูรณาการหลักการใช้ความมีเหตุผล การรู้ประมาณ และการมีเกราะป้องกันตัวเอง ซึ่งทั้งหมดอยู่บนฐานคิดของความพอเพียง คำนี้ถึงขีดจำกัดสูงสุดในศักยภาพของตนเอง พระองค์ทรงมุ่งเน้นการพัฒนาชนบท โดยมุ่งพัฒนาเพื่อช่วยเหลือประชาชนในชนบทให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยดำเนินงานพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นขั้นเป็นตอน ทีละเล็กทีละน้อย ทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้าการพัฒนาต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ และพอเพียง ให้ประชาชนส่วนในเบื้องต้นก่อน โดยใช้กระบวนการที่เรียบง่าย ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงและมีความพร้อมพอควรปฏิบัติแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงต่อไป นอกจากนี้ประชาชนท้องถิ่นจำนวนมากที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ยังได้สร้างสรรค์แนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริการพัฒนาตามแนวพระราชดำริจะเป็นทางเลือกของการพัฒนา ที่จะนำไปสู่ประโยชน์สุขของประชาชนและสังคมได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาไม่ใช่การสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องรักษาสิ่งที่ดีซึ่งมีอยู่แล้วให้คงอยู่ต่อไป ควรตระหนักถึงการพัฒนาในหลายทางเลือกด้วยการพิจารณาอย่างรอบคอบและค้นหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุด การพัฒนาต้องมีหลักการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืนการใช้ทรัพยากรต้องใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า ใช้อย่างชาญฉลาด โดยใช้หลักของการพึ่งพาเกื้อกูลกันไม่ขัดแย้งกับธรรมชาติ ต้องมองธรรมชาติอย่างเชื่อมโยง จึงจะทำให้เกิดปัญญารู้ถึง

คุณประโยชน์ที่แท้จริงและนำมาใช้อย่างถูกวิธี การพัฒนา ต้องวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงของ ภูมิประเทศและวิถีชีวิตของสังคม ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคือการปรับความคิด และกระบวนการ ให้เหมาะกับสภาพภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ต้องไม่เปลี่ยนแปลง แปรสภาพหรือทำให้วิถีชีวิตตรงนั้นเสียไป ต้องยึดถือความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเป็น สำคัญ องค์ประกอบเหล่านี้จึงจะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จ ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดความ มีส่วนร่วมในการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับประโยชน์ ซึ่งจะนำมาสู่ ประโยชน์สุขอย่างทั่วถึงและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2540, หน้า 74) ได้อธิบายไว้ในนิเวศเศรษฐศาสตร์และ นิเวศวิทยาการเมืองว่าเมื่อแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนปรากฏขึ้นมาใหม่ ๆ ในช่วงนี้ปลาย พุทธศักราช 2523 หลายฝ่ายเห็นว่าเป็นความคิดที่ดีที่จะมีการพัฒนาแบบนี้ เศรษฐกิจขยายตัวต่อไป ได้พร้อมกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วย ทั้งสองสิ่งไม่มีความขัดแย้งกัน แนวคิดนี้จึงได้รับการ ต้อนรับอย่างกว้างขวางจากนักวางแผนพัฒนาที่นิยมแนวทางปฏิรูปโดยมองกันว่าการแก้ไขปัญหา แนวนี้ มีลักษณะแบบทุกฝ่ายได้ไม่มีใครเสีย (win-win solution) แต่ในระยะหลังนักนิเวศวิทยา การเมืองเริ่มตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่าคู่มือในการพัฒนาแบบนี้ ให้ความสำคัญมากขึ้นแก่สิ่งแวดล้อม แต่ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว ความยั่งยืน หมายถึง ขอให้สิ่งที่ ดำรงอยู่แล้วดำรงอยู่ไป ส่วนการพัฒนาจะหมายถึง การขยายตัวทางเศรษฐกิจหรือความเจริญเติบโต ดังนั้น การพัฒนาแบบยั่งยืนก็คือการพัฒนาที่ต้องการให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจดำรงอยู่ต่อไป อย่างยาวนานโดยแก้ไขวิกฤตการณ์ของสิ่งแวดล้อมให้สำเร็จด้วย ฉะนั้นแล้วมลภาวะที่รุนแรง และ สิ่งแวดล้อมจะได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังหรือไม่เป็นเรื่องที่น่าสนใจ และในที่สุดได้ข้อสรุปว่า แนวทางการพัฒนาดังกล่าวเพียงแต่ช่วยบรรเทาความรุนแรงของปัญหาเท่านั้นเอง โดยแนวคิดแรก มองปัญหาสิ่งแวดล้อมว่า เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา และต้องหาวิธีการแก้ไขที่มี ประสิทธิภาพ ส่วนแนวคิดที่สอง มองปัญหาสิ่งแวดล้อมในลักษณะการคุ้มครองป้องกันมิให้ปัญหา นี้เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าในเนื้อแท้แล้วการพัฒนาแบบยั่งยืนดังกล่าวคงยึดมั่นในอุดมการณ์ อุดสาหกรรมนิยม ซึ่งเน้นวิธีการผลิตและวิถีชีวิตแบบทุนนิยมผสมการวัตถุนิยม ระบบทั้งระบบ ยังอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาที่เน้นความสำคัญของมนุษย์ ดังนั้นการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ มากที่สุดจึงต้องแก้ต้นตอ โดยปรับเปลี่ยนระบบอย่างถอนรากถอนโคนไปสู่แนวนิเวศวิทยาคนนิยม โลกทัศน์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายความยั่งยืน คือโลกทัศน์แนวนิเวศวิทยานิยม ซึ่งมีเนื้อหาหลัก อยู่ 4 ข้อด้วยกัน คือ

1. โลกของเรามีขีดจำกัดทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรนี้ก็มีไว้สำหรับสรรพสิ่งที่มีชีวิต (ไม่ใช่สำหรับมนุษย์เท่านั้น)
2. มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ไม่อาจแยกจากธรรมชาติไม่ใช่เข้าไปพิชิตหรือทำการครอบงำธรรมชาติ
3. อนาคตของมนุษย์อยู่ที่การดำรงชีวิตร่วมกับธรรมชาติไม่ใช่เข้าไปพิชิตหรือทำการครอบงำธรรมชาติ
4. ทุกชีวิตในโลก (ไม่ใช่มนุษย์เท่านั้น) ต้องการระบบนิเวศที่มีเสถียรภาพเพื่อการดำรงอยู่อย่างยาวนาน

โลกทัศน์แนวนิเวศวิทยานิยมนี้แฝงไว้ด้วยหลักปรัชญาสำคัญ 2 ประการ คือ ความยุติธรรมทางสังคม และความยุติธรรมทางนิเวศ ในที่นี้ความยุติธรรมทางสังคม ครอบคลุมถึงความยุติธรรมต่อคนรุ่นหลังในอนาคต ความยุติธรรมต่อคนรุ่นเดียวกันซึ่งอยู่บนพื้นพิภพร่วมกันทางนิเวศ หลักความยุติธรรมทางสังคมทั้งสองแบบนี้ย้าว่ารุ่นเรามีภาระหน้าที่ที่จะต้องดูแลสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้อยู่ยั่งยืน เพื่อที่จะได้ส่งมอบมรดกนี้ให้แก่คนรุ่นหลังในอนาคต ในขณะที่เดียวกันก็มีภาระหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อความสมบูรณ์ของคนทั้งโลกซึ่งมีชีวิตอยู่ร่วมกับเราในยุคปัจจุบันด้วย นั่นคือ ไม่ทำลายธรรมชาติ หรือครอบครองทรัพยากรเอาไว้แต่เพียงผู้เดียวจนคนอื่นต้องได้รับความเดือดร้อน ส่วนความยุติธรรมแก่ธรรมชาติ เช่นเดียวกับมนุษย์ ธรรมชาติก็มีสิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ เราช่วยกันคุ้มครองธรรมชาติมิใช่เพื่อมนุษย์เท่านั้น หากแต่เป็นไปเพื่อชีวิตทั้งหมดในโลกธรรมชาติ

หลักการความยุติธรรมทางนิเวศจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดที่สำคัญ คือ การปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาล้างแควล้อมจะถูกเคลื่อนย้ายจากรัฐไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ชาวพื้นบ้านย่อมรู้จักปัญหาพื้นฐานของตนเองได้ดีที่สุดและอยู่ในฐานะที่จัดการตนเองได้ในทัศนะของนิเวศเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาที่ยั่งยืนน้อยที่สุดควรมีหลักการ 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. เน้นแนวคิดของความเหมาะสมหรือทางสายกลาง กล่าวคือ การพัฒนาควรให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนของระบบนิเวศและความยุติธรรมทางสังคมมากกว่าเรื่องการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ตลาดเสรี และการแสวงหากำไรสูงสุด
2. ละทิ้งแนวทางการพัฒนาที่นิยมวัตถุดิบ กล่าวคือ วิถีชีวิตแบบตะวันออกที่เรียบง่ายและสอดคล้องกับธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ควรแสวงหามากกว่าที่จะลุ่มหลงในวิถีชีวิตแบบทุนนิยมที่เน้นการเพิ่มขึ้นของวัตถุอย่างไม่สิ้นสุด
3. ให้ความสำคัญแก่หลักการพึ่งตนเองระดับท้องถิ่น กล่าวคือ การปลดปล่อยพัฒนาการออกจากระบบเศรษฐกิจโลก และแสวงหาระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองระดับท้องถิ่น (มีขนาดเล็ก

และใช้เทคโนโลยีสายกลาง) จะเป็นวิธีการส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัดและมีผลกระทบ น้อยที่สุดต่อระบบนิเวศ แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่อาจสำเร็จได้ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างจิตสำนึกของประชาชน ในที่นี้คือการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ในการเสนอวิธีการแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมนักคิดกระแสหลักจะเน้นแต่เรื่องการวางแผนและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เอ่ยถึงเรื่องโลกทัศน์ แนวคิดนี้อาจจะเป็นจริงได้เพราะคำนึงถึงเรื่องความยั่งยืนของการ พัฒนา มิได้ คำนึงถึงความยั่งยืนทางนิเวศ ถ้าต้องการบรรลุถึงความยั่งยืนทางนิเวศ มีความจำเป็นที่ จะต้องแก้ไขที่ต้นตอโดยปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ที่ดำรงอยู่ไปสู่โลกทัศน์แนวนิเวศวิทยานิยม วิธีการที่ เหมาะสมและดีที่สุดก็คือ ต้องเริ่มต้นจากท้องถิ่นโดยตรง (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) มีแรงจูงใจอะไรบางอย่างที่ จะกระตุ้นให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งโลกของความเป็นจริงมีอำนาจและอิทธิพลผลประโยชน์ของชนชั้น ที่ครอบงำสังคมอยู่เป็นอุปสรรคกีดขวาง มองในแง่ดี การพัฒนาไปสู่ ความยั่งยืนทางธรรมชาติและ ชุมชนสังคม ตามแนวเศรษฐศาสตร์สีเขียวมีอุปสรรคที่สำคัญ คือ ระบบเศรษฐกิจการเมืองขวางกั้น อยู่ ทางแก้งจึงต้องสร้างให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม

4. ปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ พร้อมกับเข้าไปสู่ท้องถิ่นนิยม เพื่อหลีกเลี่ยงหาหนทางนิเวศ นักวิชาการท้องถิ่นต้องผนึกกำลังกันเสนอแนวคิดโลกทัศน์ใหม่ ว่าต้องยุติการครองอำนาจธรรมชาติ และการครอบงำสังคมในเวลาเดียวกัน แต่การที่จะพูดถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียวโดยไม่เอ่ย ถึงปัญหาสังคมเลยย่อมเป็นไปได้ เพราะทั้งสองปัญหาเกิดขึ้นในกระบวนการเดียวกันเพื่อแก้ไข วิกฤตการณ์ต้องปรับเปลี่ยนระบบและ โครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองอย่างรอบด้าน รวมถึงการสร้างจิตสำนึกใหม่ทางนิเวศ ที่จะกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวเกี่ยวกับธรรมชาติและ ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างสังคมใหม่ที่มีความเป็นธรรม ไร้การกดขี่ขูดรีด

5. การสร้างเคลื่อนไหวสีเขียวในระดับรากหญ้า ความยั่งยืนทางนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ดีที่สุดก็ต่อเมื่อมีการดำเนินการ โดยชุมชนของท้องถิ่นเองในระยะหลัง ๆ นี้ประชาชน จะมีบทบาทในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนมากขึ้น เราจะเห็นว่าทั่วโลกมีการเคลื่อนไหวในระดับราก หญ้าเพื่อเรียกร้องสิทธิทางสิ่งแวดล้อมและสิทธิในการกำหนดชะตากรรมของตนเองมีมากขึ้น มีแนวโน้มว่าขบวนการนี้จะทรงพลังมากยิ่งขึ้นจนศูนย์กลางอำนาจไม่อาจนิ่งเฉยอยู่ได้ หลักการ การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2541)

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ให้ชุมชนมีสิทธิในการดูแลรักษาชุมชนเอง การเข้าถึง การควบคุมการใช้ทรัพยากรและการสร้างวินัยท้องถิ่น ตลอดจนการที่สิทธิชุมชนจะต้อง ได้รับการยอมรับซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. กิจการต่าง ๆ ควรเป็นไปบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและข้อปฏิบัติตาม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น สนองตอบต่อความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมจากระดับล่างในการคิดริเริ่ม วางแผน ตัดสินใจ ได้รับผลประโยชน์ ตลอดจนการได้รับการแจ้งข่าวสารข้อมูล ปรัชญาหรือและเกี่ยวข้องในขั้นตอนการวางแผนนำแผนแปลงไปสู่ภาคปฏิบัติและจัดการโครงการพัฒนา

4. ความเสมอภาคทางเพศ ระหว่างบทบาทของหญิงและชาย

5. สิทธิของพื้นเมืองและชนกลุ่มน้อย ต้องได้รับการสนับสนุนเพื่อรักษาความหลากหลายด้านทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตที่ยั่งยืนและการปฏิสัมพันธ์กับโลกที่อยู่อาศัย และเพื่อการเรียนรู้เชื่อมต่อกันระหว่างของวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายไป

6. ความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิธีการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องพิจารณาสิ่งมีชีวิตเป็น โขหรือห่วงของวงจรชีวิตของโลก ดังนั้น สิ่งที่เกี่ยวข้อง คือสิทธิในการเข้าถึงและควบคุมทรัพยากรธรรมชาติ

7. ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกรวมทั้งเทคโนโลยี การช่วยเหลือและการตลาดทุกระดับ จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

อย่างไรก็ตาม ได้มีการศึกษาเชิงประเมินผลการพัฒนา พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่ไม่พึงปรารถนาหลายประการ นับตั้งแต่เริ่มมีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ในปีพุทธศักราช 2504 เป็นต้นมา ได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา (social ecology) ของสังคมไทย ผลที่คาดหวังสำคัญหลายประการไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้นักคิดจากหลายสำนักความคิดพากันหยิบยกประเด็นปัญหาต่างๆ ขึ้นมาถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางถึงความล้มเหลวเหล่านั้น พร้อมทั้งมีการเสนอแนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ บางแนวคิดได้รับการยอมรับจากสาธารณชนและกลุ่มผู้บริหารจนนำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานความเชื่อในเอกลักษณ์ รวมทั้งความเข้มแข็งของวัฒนธรรม บางแนวคิดถูกประเด็นการเรียนรู้ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพของคน พร้อมทั้งการให้เหตุผลอย่างเป็นระบบน่าเชื่อถือและปฏิบัติตาม ในขณะที่นักคิดบางสำนักความคิดพยายามใช้ยุทธศาสตร์ทางศาสนา (religious strategy) มาชี้นำทางออกให้แก่สังคมไทยบนพื้นฐานแห่งนัยยะสำคัญตลอดจนความโดดเด่นทางวิชาการที่ว่า ความคิดต้องอยู่เหนือความชั่วเสมอ โดยละทิ้งเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านมิติของเวลา (time) พลังทางลบ (negative social force) ที่ทำให้เกิดการต่อต้านเปลี่ยนแปลงอันไม่พึงปรารถนาในสังคม

กล่าวโดยสรุป ก็คือ การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาประเทศรวมทั้งสันติสุขอันยั่งยืนอย่างแท้จริงของสังคมนั้น นอกเหนือไปจากการขึ้นอยู่กับทุกบริบทที่ประกอบขึ้นมาเป็นระบบสังคมแล้วยังควรต้องเน้นการขึ้นอยู่กับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งรอบด้านในองค์ความรู้ที่มีต่อทุกระบบของสังคม รวมทั้งระบบปฏิบัติการ ผู้นำ และศักยภาพของผู้นำ ตลอดจนภาวะ ความเป็น

ผู้นำของผู้นำทุกด้านของสังคมนั้นอีกด้วย ความพิการของศาสตร์แห่งการพัฒนา รวมทั้งข้อผิดพลาดมักจะปรากฏให้เห็น เมื่อมักจะปรากฏว่า ผู้ที่สถาปนาตนเองว่าเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาการแห่งพัฒนานั้น แท้ที่จริงแล้ว มีความปกติหรือพิการทางด้านวุฒิภาวะแห่งองค์ความรู้พื้นฐานหลายด้าน

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (2553, หน้า 32) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตของความสามารถของธรรมชาติชุมชนชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชนชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ชนบทธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว
4. การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการ

1. เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศนั้น ๆ
2. เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่สร้างความรู้และให้ความรู้
3. เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาท มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมจัดทำและร่วมได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค

ความสำคัญของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. เพื่อให้การใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นไปอย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพสูงสุด
2. เพื่อรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

3. เพื่อป้องกันผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดกับทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

หลักการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (using resource sustainable)
2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นและลดการก่อของเสีย (reducing over-consumption and waste)
3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม (maintain diversity)
4. การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (integrating tourism into planning)
5. ต้องการนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (supporting local)
6. การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (involving local communities)
7. ประชุมปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (consulting stakeholders and the public)
8. การพัฒนาบุคลากร (training staff)
9. จัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม (marketing tourism responsibly)
10. ประเมินผล ตรวจสอบและวิจัย (undertaking research)

ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2545, หน้า 218-219) ได้กล่าวถึงการประชุม Globe'90 (พ.ศ. 2533) ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) ว่าหมายถึง การท่องเที่ยว ที่ตอบสนองความต้องการ ของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย โดยที่ Eastern Caribbean States Organization (OECS) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การใช้ประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน และเป็น การปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ขอให้ราชบัณฑิตยสถานช่วยบัญญัติคำจำกัดความของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าหมายถึง การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์

ได้ยาวนานที่สุด ดังนั้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงหมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่ได้เป็นการทำลาย สภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น การจะพัฒนาให้การท่องเที่ยว ยั่งยืนได้ต้องเข้าใจว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมสิ่งที่เป็น รูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สัมผัสจับต้องได้ มีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรรูปธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา สัตว์ป่า ทะเลสาบ ถ้ำ น้ำตก ส่วนที่เป็น รูปธรรม ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ กิจกรรมการละเล่นต่าง ๆ ในท้องถิ่น สวนสาธารณะ สวนสนุก โรงภาพยนตร์ และศูนย์การค้า เป็นต้น

สำหรับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ หรือสัมผัสได้ ยาก ก็แยกออกคล้าย ๆ กัน คือมีทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรนามธรรมที่ เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ความสงบ ความร่มรื่น ความเย็นสบาย ส่วนที่เป็นนามธรรมที่มนุษย์สร้าง ขึ้น เช่น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ไม่ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวจะเป็นรูปธรรม หรือ นามธรรม เมื่อนักท่องเที่ยวได้สัมผัสทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้วควรได้รับความรู้สึกที่ดีกลับไป ภายหลังจากการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานการบริการและสินค้าเข้า ด้วยกัน ผลผลิตจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงไม่ใช่รูปธรรมที่สัมผัสได้ทั้งหมด แต่จะปรากฏให้ เห็นในลักษณะของคุณค่าทางจิตใจที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวจึงถูกเปรียบเทียบว่า เป็นการซื้อขายความฝันที่ผู้ซื้อไม่สามารถตรวจสอบสินค้าและ บริการล่วงหน้าได้ แต่ตัดสินใจซื้อด้วยความคาดหวัง ซึ่งอาจมีการจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ จากผู้ขาย และสิ่งที่ซื้อมาจะปรากฏออกมาในลักษณะของความรู้สึกทางใจ เช่น ความตื่นเต้น ความประทับใจ ความไม่พอใจ

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติ และที่ มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริม การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องสามารถตอบสนอง ความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยที่มีการจัดการ ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังคง สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ด้วย

2.1 หลักการของการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการณรงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
หลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะช่วยทำให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวได้ การท่องเที่ยวทุกประเภทจึงควรจะเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวสามารถอยู่รอดได้ ซึ่ง Shirley Eber (1993) อ้างโดย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542, ไม่ปรากฏหน้า) ได้กล่าวว่า หลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอคิ (using resource sustainable) ควรมีการคำนึงถึงการ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคม และวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญมากต่อการท่องเที่ยว

2. การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดปริมาณของเสีย (reducing over-consumption and waste) ทำให้มีทรัพยากรเหลือเก็บไว้ใช้ได้ยาวนานขึ้น และเป็น การช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสีย หรือการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายไป

3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลาย (maintaining diversity) ทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวมาก นอกจากนี้ยังช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

4. การผสมผสานการท่องเที่ยวให้เข้ากับการวางแผน (integrating tourism into planning) ให้เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะช่วยขยายศักยภาพของการท่องเที่ยวในระยะยาวได้

5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (supporting local economics) ด้วยการสนับสนุนการซื้อสินค้าที่ผลิตจากคนในท้องถิ่นและใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนอยู่ในท้องถิ่นแห่งนั้น

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น (involving local communities) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นจะทำให้เกิดคุณภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวของท้องถิ่น และเป็น การลดความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

7. การปรึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในท้องถิ่น (consulting stakeholders and the public) ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. การฝึกอบรมบุคลากร (training staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยวได้

9. การทำการตลาดด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (marketing tourism responsibility) การตลาดเป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการก็ต้องทำการตลาดให้ลูกค้าทราบถึงจริยธรรมของบริษัท ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการตลาดนี้ผู้ประกอบการจะต้องสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวด้วยการโฆษณา และการประชาสัมพันธ์

10. การดำเนินการวิจัย (undertaking research) เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

การท่องเที่ยวแบบใหม่ที่กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจ คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การท่องเที่ยวที่เป็นธรรม เหล่านี้มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ชุมชน และสังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว การท่องเที่ยวแบบใหม่จะมีการกำหนดเป็นหลักการร่วม 6 ด้าน ดังนี้ (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2545, หน้า 173-174) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ความยั่งยืนทางด้านนิเวศ (ecological sustainability) เป็นหลักการแรกที่เราเห็นได้ชัดเจนหากมีการเปลี่ยนแปลงขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรมีการคำนวณหาศักยภาพรองรับ (carrying capacity) จำนวนนักท่องเที่ยวที่ระบบนิเวศจะสามารถรับได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยให้วัดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้

2. ความยั่งยืนทางด้านสังคม (social sustainability) เป็นศักยภาพของชุมชนที่จะรองรับนักท่องเที่ยวหรือคนมาเยือนได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถที่จะดำรงความเป็นชุมชนเดิมอยู่ได้ โดยไม่เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว และการคำนวณศักยภาพรองรับในด้านนิเวศเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเช่นเดียวกัน

3. ความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรม (cultural sustainability) เป็นสิ่งที่วัดและเห็นได้ยากในระยะสั้น หากแต่ค่อย ๆ ส่งผลกระทบต่อชุมชนในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านโลกทัศน์ วิถีชีวิตและการดำรงอยู่วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่หลักการแห่งความยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรมในที่นี้ หมายถึง ศักยภาพของชุมชนในการรับหรือปรับเปลี่ยนหรือคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเองที่แตกต่างจากของผู้อื่น การแทรกซึมทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ควรมีมาตรการในการควบคุมวัฒนธรรมที่เป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมเดิมและป้องกันมิให้เกิดการคัดลอกวัฒนธรรมของชุมชนไปในทางที่เสื่อมทราม

4. ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ (economic sustainability) หมายถึง การได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงพอกับการจัดการกับต้นทุนด้านอื่น ๆ และการจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นด้านอื่น ๆ อาจไม่มีประโยชน์เลยหากมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย แต่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความยั่งยืนด้านการศึกษา (educational element) เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งที่แบ่งแยกระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งในที่นี้อาจมิได้หมายถึงการได้รับการยกย่องจากสถาบันการศึกษา แต่หมายถึงเกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว

ในส่วนของนักท่องเที่ยวหมายถึง การเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ ๆ การปรับตัวของสภาพชุมชนกับสิ่งแวดล้อม และในส่วนของชุมชน หมายถึง การเรียนรู้ในการจัดการ การต้อนรับและรับมือกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยมีการประเมินผลกระทบ ต่อชุมชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (local participation) แนวโน้มของการเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเข้ามาจัดการกับการท่องเที่ยวเองมีแนวโน้มที่ชัดเจนและสูงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงจากการที่มองว่า ชุมชนที่รับการท่องเที่ยวเป็นชุมชนที่เป็นวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว เปลี่ยนเป็น ให้ชุมชนมีส่วนกำหนดทิศทางทางการท่องเที่ยวจัดรูปแบบการท่องเที่ยว และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนั่นก็คือจุดแบ่งระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวแบบใหม่

สรุปว่าการท่องเที่ยวจะยั่งยืนได้ต้องประกอบด้วย การมีอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การมีทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน และการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวทุกประการจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อนักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว และการมีบทบาทร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้ระบบการท่องเที่ยวมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เกิดความปลอดภัย และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวตลอดไป

นอกจากนี้ สังคมก็เป็นสิ่งที่สำคัญเพราะสังคมและวัฒนธรรมต้องควบคู่กันไปเสมอ ข้อปลีกย่อยของวัฒนธรรมของสังคมที่ใช้ในชีวิตประจำวันย่อมแตกต่างกัน กิจกรรมและพิธีกรรมในสังคมที่ต่างกันย่อมมีข้อปลีกย่อยหรือรายละเอียดต่างกัน นั่นมิใช่สิ่งที่จะมองว่าสังคมนั้นมีความสูงต่ำของวัฒนธรรมหรือประเพณีหรือเป็นตัวชี้ว่าสังคมนั้นดีสังคมนั้นเลว เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงระบบการคิดว่าวัฒนธรรมเกิดจากประสบการณ์มีการสั่งสมสืบต่อแล้วถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการของสังคมบางอย่างยังคงรักษาเนื้อหาสาระไว้อย่างเหนียวแน่น สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าบางอย่างยังเป็นค่านิยม แนวคิด และคุณค่า ที่ยังฝังลึกยากแก่การเปลี่ยนแปลงแม้มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า เหล่านี้คือคุณสมบัติและเนื้อแท้ของวัฒนธรรมซึ่งเป็นอุดมการณ์คุณค่าที่สังคมใช้เป็นแบบแผนในการดำรงชีวิตและสมาชิกในสังคมถือปฏิบัติอย่างเต็มใจไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ ความต้องการพื้นฐานในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. ต้องการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ประสบการณ์ที่หลากหลายให้มากขึ้น
2. ต้องการประสบการณ์จากการได้ไปเที่ยวในแหล่งธรรมชาติหรือประสบการณ์ที่ได้สัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่

3. ต้องการโอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ที่แตกต่างในแต่ละพื้นที่

4. ต้องการให้มีการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรมในพื้นที่ไปชมนิยามและความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism)

เป็นแนวความคิดที่เพิ่งปรากฏขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ และยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางที่ให้ความหมายเช่นเดียวกันที่สำคัญได้แก่ Nature Tourism, Biotourism, Green Tourism เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวดังกล่าวล้วนแต่เป็นการบ่งบอกถึง การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism) ซึ่งจากการประชุม Globe 1990 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศน์ด้วย” โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการท่องเที่ยว ที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องขึ้นภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย, 2539) สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้มีบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ให้ความหมายและคำจำกัดความไว้มากมาย เป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่ง และได้รับการอ้างอิงถึงเสมอ ที่สำคัญมีดังนี้

Ceballos Lascurain (1991) เป็นคนแรกที่ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ในปัจจุบัน ได้มีการปกป้องและสงวน รักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วยการท่องเที่ยวที่มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีการกระจายรายได้ออกไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเกิดการสร้างงาน สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ธุรกิจการคมนาคมขนส่ง มัคคุเทศก์ เป็นต้น

The International Ecotourism Society (1991) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น

4. ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของมนุษย์เพื่อผ่อนคลายจากงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึงการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่ง โดยมีคำนิยามว่า ระยะทางจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการข้ามแรมหรือไม่ ในการประชุมว่าด้วยการเดินทาง และท่องเที่ยว ณ กรุงโรม องค์การสหประชาชาติได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการคือ

1. ต้องมีการเดินทาง
2. ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน
3. ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง โดยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ต้องมีใช้เพื่อการประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำ

5. ประเภทการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญต่อการจัดการรายได้และยังผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ
2. ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างต่างประเทศ
3. ช่วยจ้างอาชีพและการจ้างงาน
4. ก่อให้เกิดการกระจายรายได้
5. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น
6. ก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต

ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคมของประเทศ

1. ช่วยขจัดมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น

2. ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น
3. ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
4. ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนในท้องถิ่น
5. ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึก

เพื่อจำหน่าย

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด การท่องเที่ยวประเทศไทย ได้แบ่งดังนี้
 - 1.1 นักท่องเที่ยว (tourist)
 - 1.2 นักทัศนจาร (excursionist)
2. การตลาดท่องเที่ยว
3. การขนส่ง
4. ทรัพยากรท่องเที่ยวได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท
 - 4.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
 - 4.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์
 - 4.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม
5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยแบ่งออกได้ 2 ประเภทดังนี้
 - 5.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยตรง
 - 5.2 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยอ้อม

ประเภทของนักท่องเที่ยว ได้จำแนกนักท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทหลัก ๆ ที่สำคัญ คือ

1. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติท่องเที่ยวภายในประเทศ (Inbound tourist)
2. นักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวภายในประเทศ (domestic tourist)
3. นักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวต่างประเทศ (outbound tourist)

ประเภทของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวที่เดินทางเป็นกลุ่ม (organised mass tourists)
2. นักท่องเที่ยวที่เดินทางเป็นกลุ่มอิสระ (individual mass tourists)
3. นักสำรวจ (explorer)
4. นักเดินทางอาสาสมัคร (drifter)

ประเภทของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแบ่งตามความสำคัญ และสภาพแวดล้อม ได้ 12 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงอนุรักษ์ (eco-tourism)
2. แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ (arts and sciences educational attraction standard)
3. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ (conservation history tourism)
4. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชิงอนุรักษ์
5. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ
6. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (cultural attraction)
7. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ
8. แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด (beach attraction)
9. แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก
10. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ
11. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภท เกาะ
12. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2529, หน้า 22) ได้จำแนกทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ 3 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือน่าสนใจ เช่น ภูเขา น้ำตก ลำธาร ทะเลสาบ ทะเลทราย ทะเลเกาะแก่งต่าง ๆ
2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศาสนา หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ ทั้งที่เป็นมรดกอดีตและสร้างขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเป็นวัตถุ พื้นที่หรือสิ่งก่อสร้าง แต่มีผลดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น อนุสรณ์สถาน เมืองโบราณ ศาสนสถาน พระราชวังโบราณ วัตถุสถานพิพิธภัณฑน์ เป็นต้น
3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีกิจกรรม ประเพณีและกิจกรรม หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และการประพฤติ ปฏิบัติยึดถือและสืบต่อกันมาตลอดมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น สภาพชีวิตริมแม่น้ำลำคลอง เรือชนแพ หมู่บ้านชาวเขา ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก งานเทศกาล ประเพณีต่าง ๆ การแข่งขันเรือยาว การฟ้อนรำ ศิลปะการแสดงต่าง ๆ เป็นต้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548ก, หน้า 284-290) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนจากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่นเพื่อชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น ทั้งนี้จะต้องการพินวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ ความเข้าใจและซาบซึ้งตรึงใจในวัฒนธรรมและ

สิ่งแวดลอมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้และการจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และได้ระบุเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่ามี 4 ประการ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญ คุณค่า ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากร วัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น เพื่อเป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวในการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชม ในขณะที่เดียวกันก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ห่วงเห่น รักษาและคึงชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนักท่องเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก และการขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดลอม

4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการเคารพวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน หรือของชุมชนอื่นรวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและผู้คนของตนเองด้วย

จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น ทั้งนี้จะต้องการพินวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรู้ ความเข้าใจ และความซาบซึ้งตรึงใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ อีกทั้งต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคล วัฒนธรรมและสิ่งแวดลอมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกัน ชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในด้านการสร้างรายได้และการจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่เดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดลอมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวด้วย

6. ประวัติบ้านท่าแร่ และแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวในบ้านท่าแร่

6.1 ประวัติความเป็นมาของบ้านท่าแร่ ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชาวท่าแร่ จากการศึกษาค้นคว้าความเป็นมาของชาวท่าแร่ พอสรุปได้ว่า คนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน อยู่ในบ้านท่าแร่ แบ่งออกเป็น 2 พวก คือ

1. ชาวท่าแร่เชื้อสายญวน อพยพมาจากประเทศเวียดนาม เนื่องจากหนีภัยสงคราม และไม่ต้องการอยู่ในความปกครองของฝรั่งเศส

2. ชาวท่าแร่ที่อพยพมาจากประเทศลาว ในรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พวกนี้เป็นเชื้อสาย ผู้ไทย และลาวเป็นส่วนใหญ่

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของบุคคลทั้ง 2 กลุ่มพอสังเขป

1. พวกที่อพยพมาจากประเทศเวียดนาม

การเผยแพร่ศาสนาคาทอลิกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การค้า และการขยายอำนาจของประเทศโปรตุเกส และสเปน ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาในเอเชีย ในปี พ.ศ. 2207 การเผยแพร่ศาสนาคาทอลิกในประเทศเวียดนาม ได้ตกมาเป็นอภิสิทธิ์ขององค์การพิเศษที่ฝรั่งเศสเป็นผู้นำ คือ สมาคมสอนศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งตั้งมาในกรุงปารีส ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลเวียดนามและคณะสอนศาสนาคาทอลิก ได้เกิดขึ้นจากการที่ชาวเวียดนามเชื่อว่าชาวตะวันตก จะใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการยึดครองประเทศ ดังนั้น จึงเพ่งเล็งสังคมนคาทอลิกเป็นกระบวนกรเมืองที่หาผลประโยชน์ของต่างชาติ ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้ว รัฐบาลเวียดนามจึงได้ยินยอมให้วัดคาทอลิกปฏิบัติหน้าที่อย่างเสรี มีการจับกุมผู้ถือศาสนาและขับไล่นักสอนศาสนาออกนอกประเทศ

ในปี พ.ศ. 2300 มีทหารอาสาสมัครนักสอนศาสนาเข้าไปในเวียดนามมากขึ้น เหตุการณ์ในประเทศเวียดนามไม่สงบตลอดรัชกาลพระเจ้ายาลอง ต่อมาในรัชกาลพระเจ้ามิงห์หั่ง ได้มีการนำเอาลัทธิขงจื้อ เข้ามาเผยแพร่ในประเทศเวียดนาม ศาสนาคาทอลิกก็เริ่มถูกเบียดเบียนอีก ในสมัยพระเจ้าเทียวตรี และในสมัยพระเจ้าตุคัท มีการต่อต้านศาสนาคาทอลิกรุนแรงยิ่งขึ้น ถึงกับมีการตัดความสัมพันธ์กับประเทศฝรั่งเศส คณะมิชชันนารีถูกฆ่า ดังนั้น ฝรั่งเศสจึงยกกำลังทหารเข้ายึดประเทศเวียดนาม

ในปี พ.ศ. 2426 คริสตังชาวเวียดนามที่รักสันติเกลียดการรบราฆ่าฟัน การเบียดเบียนศาสนา และไม่ต้องการอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส จึงพากันอพยพมาทางตะวันตกข้ามแม่น้ำโขง มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในรัชกาลที่ 3 ของประเทศไทย โดยเข้ามาอยู่ที่ นครพนม มุกดาหาร และอุบลราชธานี บางพวกได้อพยพเลยเข้ามาอยู่ที่เมืองสกลทวาปี (ซึ่งเปลี่ยนเป็น “สกลนคร” ในตอนหลัง) ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2427 คุณพ่อยวง บัปติสตา โปรดม ได้เดินมา

มายังสกลนคร เพื่อเยี่ยมเยียนคริสตัง ที่มาจากประเทศเวียดนาม และได้เปิดศูนย์คาทอลิก ขึ้นในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2427 คุณพ่อซาเวียร์ เกโก ซึ่งเป็นผู้รับงานต่อจากคุณพ่อโปรดม ได้พาครอบครัวคริสตังอพยพข้ามหนองหารมาตั้ง บ้านท่าแร่ ในเดือนพฤศจิกายน 2427 ด้วยเห็นว่าเป็นที่ที่มีภูมิลำเนาเหมาะสม ในตอนแรกที่อพยพมานั้น มีประมาณ 20 ครอบครัว 150 คน ซึ่งเป็นชาวเวียดนาม ชาวผู้ไทย และชาวพื้นเมือง พวกที่อพยพมาตั้งบ้านท่าแแรกครั้งแรบบางคนได้บรรดาศักดิ์เป็นหลวง เป็นขุน เช่น หลวงประเทศ และขุนหมื่นเดช ซึ่งเป็นตระกูล อุดมเดช ศรีวารกุล และโสรินทร์

2. พวกที่อพยพมาจากประเทศลาว

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการสอบถามผู้สูงอายุแล้ว สันนิษฐานได้ว่า ชาวท่าแร่เชื้อสายผู้ไทยอพยพมาจากเมืองที่อยู่ในตอนใต้ของประเทศลาว เช่น เมืองมหาชัย เมืองวัง เมืองเซโปน เมืองนอง และเมืองพิน เหตุของการอพยพมีดังนี้

ในปี พ.ศ. 2370 เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ เป็นกบฏกระทำศึกต่อกรุงเทพฯ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้กองทัพหลวงกรุงเทพฯ มาปราบเมืองเวียงจันทน์ ในการปราบกบฏคราวนี้ อุปฮาดศรีเจ้า (คำสาย) ราชวงศ์คำ และท้าวจุนี (อิน) จากเมืองมหาชัย ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากพระบรมราชา เจ้านครพนมได้พาบ่าวไพร่ครอบครัว มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในรัชกาลที่ 3 ได้เข้ามาหาแม่ทัพเมืองสกลทวาปี ขออาสาทำราชการสนองพระเดชพระคุณ ขุนศรีโยธา จึงนำตัวราชวงศ์คำ และท้าวจุนี (อิน) ได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์จึงโปรดให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองสกลทวาปี แล้วให้ข้ามโขงไปเกลี้ยกล่อมกวาดต้อนเอาครอบครัวเมืองมหาชัยและเมืองอื่น ๆ มารวมอยู่ที่เมืองสกลทวาปีเป็นอันมาก

พ.ศ. 2381 รัชกาลที่ 3 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ราชวงศ์คำเป็นพระยาประเทศธานี เจ้าเมือง และเปลี่ยนชื่อเมืองสกลทวาปีเป็น เมืองสกลนครจนปัจจุบันนี้

พ.ศ. 2430 รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระศรีสกุลวงศ์ (โง่นคำ) เป็นเจ้าเมืองสกลนคร ได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระยาประจันตประเทศธานี

ในสมัยที่พระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ) เป็นเจ้าเมืองสกลนครนี้เอง คุณพ่อโปรดมได้มาถึงสกลนคร และคุณพ่อเกโก ได้อพยพคริสตชนและผู้เตรียมรับศีลล้างบาปมาตั้งบ้านท่าแร่ ลุงฮาด ขงบรรทม เล่าว่าในตอนที่อพยพมาจากเมืองมหาชัยนั้น ไม่ได้เข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่ในเมืองสกลนคร แต่จะตั้งบ้านเรือนอยู่แถวบ้านนาอ้อย บ้านจิวค่อน บ้านดงขุมข้าว เมื่อคุณพ่อไปแพร่ธรรม เกิดความศรัทธาจึงอพยพตามมา

6.2 สภาพภูมิประเทศที่ตั้งบ้านท่าแร่ในอดีต ที่ตั้งบ้านท่าแร่ เมื่อร้อยปีก่อนนั้น เป็นป่าดงที่หนาทึบ เต็มไปด้วยต้นไม้ที่สูงใหญ่ มีสัตว์ป่านานาชนิด เช่น เสือ วัวป่า หมูป่า เก้ง กวาง

กระต่าย งูเหลือม ฯลฯ ส่วนในน้ำก็มี กุ้ง หอย ปู ปลา อุดมสมบูรณ์ โดยที่ปลาไม่ต้องใช้เครื่อง
พุนแรง ใช้เพียงมือเปล่าก็สามารถจับปลาได้

ส่วนถนนหนทางนั้นยังไม่มี ในการอพยพจากสกลนครมาท่าแร่ ก็ต้องเอาไม้ไผ่มาทำ
เป็นแพ เมื่อมาถึงจุดหมายปลายทางก็สำรวจทำเลที่จะตั้งหมู่บ้านที่ดี เมื่อตั้งหมู่บ้านแล้วก็
ตัดถนน สายแรกคือถนนสายกลางหมู่บ้าน ซึ่งคือ ถนนราษฎร์ในปัจจุบัน จากนั้นก็กำหนดสถานที่
สร้างวัด โดยกำหนดเอาศูนย์กลางหมู่บ้าน และชาวบ้านก็ช่วยกันตัดไม้สร้างวัดจนเสร็จเรียบร้อย

เมื่อให้ปลอดภัยจากสัตว์ร้ายและโจรผู้ร้าย ชาวบ้านก็ช่วยกันตัดไม้แก่นยาว สามเมตร
ครึ่ง ปักตั้งทำเป็นรั้วรายรอบหมู่บ้าน ประตูก็ทำอย่างหนาแน่น กลางคืนก็จัดให้มีการรักษาเวรยาม
รักษาความปลอดภัยด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแร่, 2549)

6.3 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มคริสตชนและศาสนสถาน บ้านท่าแร่ เมื่อคุณพ่อ
โปรโดม ได้ก่อตั้งกลุ่มคริสตชนที่เมืองอุบลฯ ในปี ค.ศ. 1881 (พ.ศ. 2424) แล้ว ท่านก็ได้ตระเวน
เผยแผ่ศาสนาขึ้นมาตามลำน้ำโขง มาถึงนครพนม และต่อไปถึงหนองคาย ทั้งนี้เพื่อจะได้สำรวจดู
ว่าจะสามารถตั้งกลุ่มคริสตชนได้ที่ไหนบ้าง ซึ่งจะได้เรียนรู้ถึงสภาพภูมิประเทศด้วย ในการเดินทาง
มานครพนมอีกในเดือนกันยายน ค.ศ. 1883 ท่านได้ทราบว่ามิชชันนารีชาวคริสต์เชื้อสายญวนตั้งหลักแหล่ง
อยู่ที่สกลนครหลายครอบครัว ท่านจึงสัญญาว่าในปีถัดไป ท่านจะไปเยี่ยมกลุ่มชาวคริสต์ที่สกลนคร

คุณพ่อ โปรโดมพร้อมกับคุณพ่อชาเวียร์เกโก และครูทัน ครูคำสอนได้เดินทางมาตั้ง
กลุ่มคริสตชนขึ้นที่นครพนมในเดือนเมษายน ค.ศ. 1884 แล้วในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1884 นั้นเอง
คุณพ่อโปรโดม เดินทางมาสกลนคร เพื่อจะได้ดูว่าจะตั้งกลุ่มคริสตชนขึ้นที่นี่ได้หรือไม่ ปรากฏว่ามี
หนทางเป็นไปได้ เพราะมีชาวญวนที่เป็นคริสต์หลายครอบครัว อีกทั้งมีทาสจำนวนหนึ่งที่ได้รับการ
ไถ่แล้ว ยินดีเข้านับถือศาสนาคริสต์ด้วย ฉะนั้นคุณพ่อ โปรโดมจึงได้ตั้งกลุ่มชาวคริสต์ขึ้นที่
สกลนคร แล้วมอบหมายให้คุณพ่อชาเวียร์เป็นผู้ดูแล โดยมีครูทันเป็นผู้ช่วย

แม้กลุ่มชาวคริสต์ตั้งอยู่นอกเมือง คือ คุ้มวัดศรีสุมังค์เวลานี้ แต่ก็ยังถูกถล่มแก๊งจาก
ผู้หลักผู้ใหญ่บางท่าน คุณพ่อชาเวียร์กับครูทันจึงได้ตัดสินใจย้ายชาวคริสต์ทั้งญวนและพื้นเมืองไป
อยู่ทางฝั่งเหนือหนองหารประมาณ 9-10 กิโลเมตร ห่างจากสกลนคร การตัดสินใจครั้งนี้ได้รับการ
เป็นความลับ คืนวันหนึ่งหลังวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1884 ครูทันได้สั่งให้ชาวคริสต์เก็บสัมภาระ
ข้าวของมาลงแพและเรือที่ได้เตรียมไว้ก่อน แล้วกางใบให้ลมพัดมาทางทิศเหนือ จนมาถึงฝั่งท่าแร่
และตั้งรกรากอยู่ที่นั่น ซึ่งต่อมาเรียกว่า “บ้านท่าแฮ่” หรือบ้านท่าแร่ จนถึงทุกวันนี้

ชาวคริสต์ได้ภาวนาวิงวอนอัครทูตเปาโล ขอให้ความช่วยเหลือคุ้มครองในการอพยพ
จากสกลนครมายังฝั่งท่าแร่ ก็ได้รับความปลอดภัยทุกประการ ฉะนั้นจึงได้เอาอัครทูตเปาโล
(เซ็นต์เปาโล) เป็นองค์อุปถัมภ์ของบ้านท่าแร่ตั้งแต่นั้นมา การอพยพครั้งนี้คุณพ่อโปรโดมซึ่งอยู่ที่

อุบลฯไม่ทราบเลย เจ้าของโครงการอพยพครั้งนั้นเป็นคุณพ่อซาเวียร์และคุณทัน คุณพ่อโปรโดมจึงใช้คุณพ่อคาเบงมาเยี่ยม แต่ไม่พบชาวคริสต์ที่สกลนคร ก็ได้เดินทางต่อมาที่ท่าแร่ เมื่อมาถึงท่าแร่ คุณพ่อคาเบงได้เห็นบ้าน 2-3 หลังที่ได้สร้างเสร็จแล้วพร้อมกับโรงเรียนที่ใช้เป็นวัดเพื่อประกอบพิธีกรรมชั่วคราวนั้น ส่วนสัตบุรุษชาวคริสต์ประมาณ 150 คน ยังคงอาศัยอยู่ได้เพียงมุงหญ้าแฝกค้ำองถือว่าโรงเรียนที่ใช้เป็นวัดเพื่อประกอบพิธีกรรมชั่วคราวนั้น เป็นวัดหลังแรกของกลุ่มคริสตชนท่าแร่ สร้างขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1884 คือทันทีหลังจากอพยพจากสกลนคร

คุณพ่อซาเวียร์ได้เดินทางไป ๆ มา ๆ ระหว่างท่าแร่กับบ้านคำเกษม นครพนม เพื่อดูแลบริการกลุ่มคริสตชนใหม่ทั้ง 2 แห่งนี้ จนถึงเมื่อคุณพ่อ โปรโดม ได้มอบหมายคุณพ่อ ยอแซฟ กอมบูรีเออ ซึ่งเป็นสงฆ์ใหม่เพิ่งมาถึง ท่านเดินทางจากประเทศฝรั่งเศสให้เป็นผู้ดูแลกลุ่มคริสตชนท่าแร่ ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1885 คุณพ่อยอแซฟกอมบูรีเออ จึงได้ประจำอยู่ที่ท่าแร่ และแพร่ธรรมในแขวงสกลนครตั้งแต่นั้นมา เมื่อสัตบุรุษมีจำนวนเพิ่มขึ้น คุณพ่อยอแซฟ กอมบูรีเออ ก็คงต้องวางแผนสร้างโบสถ์ถาวรขึ้นที่ท่าแร่ โบสถ์ถาวรซึ่งเป็นศาสนสถานหลังแรก ถูกสร้างขึ้นที่บ้านท่าแร่ เมื่อใดไม่มีใครทราบแน่นอน ประมาณ ค.ศ. 1898-1900

6.4 การตั้งบ้านเรือนยุคแรกตามบันทึกของนิคม กายราชและคณะกล่าวถึงที่อยู่อาศัยของผู้คนที่อพยพมาจากเมืองสกลนครตอนหนึ่งว่า “อาศัยในเพิงที่มุงด้วยหลังคาแฝกติดอยู่กับพื้นดิน” บันทึกของบาทหลวงคาเบงซึ่งเดินทางมาถึงท่าแร่ในต้นเดือนมกราคม 2428 พบบ้าน 2-3 หลัง พร้อมกับโรงเรียนที่ใช้เป็นวัดเท่านั้น อย่างไรก็ตามตั้งแต่บาทหลวงยอแซฟ กอมบูรีเออเข้ามาดำเนินการปกครองชุมชนแห่งนี้ก็ได้มีการวางแผนพัฒนาชุมชนท่าแร่ ทั้งในด้านการจัดวางผังเมืองและการปลูกสร้างศาสนสถาน กล่าวคือ

ในด้านการจัดวางผังเมือง บาทหลวงยอแซฟ กอมบูรีเออ ได้นำวิธีการวางผังเมืองแบบตะวันตกมาใช้ คือ การวางผังเมืองให้เป็นแบบตารางเหลี่ยม โดยมีถนนสายหลักขนานกับแนวชายฝั่งหนองหารและถนนอีกหลายเส้นทางตัดพื้นที่ออกเป็นล๊อค ๆ ให้ตั้งบ้านเรือนตามริมถนนเหล่านี้ ตามฐานะของตนบ้านเรือนจึงดูเป็นระเบียบเรียบร้อย กระจายออกไปจากศูนย์กลางซึ่งเป็นโบสถ์ในศาสนาคริสต์ พร้อมกันนั้นก็ตั้งโรงเรียนสอนศาสนาและสอนหนังสือให้อ่านออกเขียนได้พร้อมกันไป การจัดผังเมืองชนิดสี่เหลี่ยมตาหมากรุกเช่นนี้ แตกต่างจากชุมชนหมู่บ้านในชนบททั่วไป ซึ่งมักกระจายไปตามชานน้ำเป็นแนวยาวหรือขยายวงออกจากศูนย์กลางอย่างไม่มีระเบียบ เป็นปัญหาเมื่อมีการตัดถนนในหมู่บ้านในเวลาต่อมา

ในด้านอาคารบ้านเรือน เนื่องจากผู้อพยพเข้ามาอยู่บ้านท่าแร่มีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มคนญวนพื้นถิ่น กลุ่มคนพื้นเมือง และกลุ่มคนที่อพยพมาจากลาวและเวียดนามในเวลาต่อมาจึงทำให้เกิดมีเรือนพักอาศัยหลายรูปแบบ เช่น เรือนตูป เป็นเรือนไม้เครื่องผูกที่ทำจากเสาไม้ไผ่ หรือไม้เนื้อ

แข็ง ปลูกยกเสาสูงจากพื้นดินพอสมควร มุงฝาเรือนด้วยใบไม้มีโครงไม้ไผ่ประกอบหรือใช้ไม้ไผ่สานลายขัด ส่วนหลังคามุงหญ้าแฝก หญ้าคากำบังฝนและแสงแดด เรือนชนิดนี้เป็นเรือนพักอาศัยชั่วคราว ขณะรอปลูกเรือนเสาสูงชนิดเรือนเกยหรือเรือนแถวตัดพื้นดิน เรือนเกย ที่มีเรือนใหญ่ขนาด 3 ห้อง มีเกยซึ่งทำหน้าที่เป็นบ้านเรือน เรือนเหล่านี้เป็นที่นิยมของชาวไทยอู้อ และชาวไทยอพยพมาในรุ่นแรก ๆ เรือนแถวชนิดชั้นเดียวพื้นดินดินมักเป็นที่นิยมของชาวไทยเชื้อสายญวนแต่มีอายุหลังเรือนเกยเป็นส่วนใหญ่ เรือนแถว 2 ชั้น ซึ่งมีการลงทุนสูงกว่าเรือนแถวชั้นเดียวเรือนแถวก่ออิฐเป็นตึก มีราคาสูงเพราะใช้วัสดุและช่างที่มีความชำนาญในการทำการก่อสร้างแต่ละรูปแบบ ขึ้นกับลักษณะของกลุ่มคนและใช้วัสดุท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

6.5 ตำบลที่ตั้งตำบลท่าแร่ ปัจจุบันตำบลท่าแร่ ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน โดยมีหมู่ที่ 1 3 6 7 และ 8 อยู่ในเทศบาลตำบล ส่วนหมู่ 2 4 5 และหมู่ 3 6 7 8 บางส่วนอยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ทิศเหนือ	จดตำบลอุ่มจาน อำเภอกุสุมาลย์ และตำบลนาแก้ว อำเภอโพนนาแก้ว
ทิศตะวันออก	จดตำบลนาแก้ว อำเภอโพนนาแก้ว
ทิศใต้	จดหนองหาร สาธารณะประโยชน์
ทิศตะวันตก	จดตำบลเชียงเครือ อำเภอเมือง

ภาพที่ 1 แผนที่เส้นทางหลักผ่านชุมชนบ้านท่าแร่

แหล่งน้ำธรรมชาติ

1. หนองหาร
2. ลำห้วยเกลบ
3. ลำห้วยจีน

การศึกษา

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านพะโค (ระดับก่อนประถมศึกษา)
2. โรงเรียนท่าแร่วิทยา (ระดับประถมศึกษา)
3. โรงเรียนบ้านพะโค (ระดับประถมศึกษา)
4. โรงเรียนท่าแร่ศึกษา (ระดับมัธยมศึกษา)
5. โรงเรียนเซนต์โยเซฟ (ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษา)

ด้านสาธารณสุข

1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าแร่

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1. สถานีตำรวจภูธรตำบลท่าแร่
2. ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ประจำตำบลท่าแร่
3. รถน้ำอเนกประสงค์ 5,500 ลิตร จำนวน 1 คัน

สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ

1. สถานีบริการน้ำมัน ปตท. และอื่น ๆ
2. โรงแรม รีสอร์ท และ โฮมสเตย์

6.7 สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในภาพรวม

1. สภาพเศรษฐกิจ ของชุมชนอยู่ในเกณฑ์ดี ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก 3 ประเภท คือ ข้าราชการ ค้าขาย ทำนา นอกจากนี้ยังมีอาชีพอื่น เช่น รับจ้างทั่วไป หรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจและประกอบอาชีพกสิกรรม ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และทำประมง

2. การเกษตรกรรม ภายในเขตเทศบาลตำบลท่าแร่ พื้นที่การเกษตรจะมีเพียงน้อยและประชาชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ในพื้นที่ใกล้เขตเทศบาล นอกจากนั้นประชาชนส่วนหนึ่งยังมีอาชีพประมง บริเวณหนองหารและพื้นที่ใกล้เคียง

3. การอุตสาหกรรม ภายในเขตเทศบาลตำบลท่าแร่ ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กในครัวเรือน เช่น โรงสีข้าว โรงซ่อมรถยนต์ สถานประกอบและทำเฟอร์นิเจอร์ ขายส่ง ขายปลีก ขนาดเล็ก

4. ด้านการพาณิชย์ สภาพการค้าส่วนใหญ่มีลักษณะค้าปลีกและส่ง ผู้ประกอบการมีทั้งรายใหญ่และรายย่อย แบ่งการค้าส่วนใหญ่ในตลาดสดเทศบาลใหม่และภายในหมู่บ้าน ในอนาคตคาดว่าแหล่งเศรษฐกิจใหม่ของเทศบาลตำบลท่าแร่จะอยู่ที่การซื้อขายแลกเปลี่ยนรถยนต์

5. ด้านการท่องเที่ยว เทศบาลตำบลท่าแร่มีลักษณะภูมิประเทศติดกับหนองหารด้านทิศตะวันออกโดยมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม โดยเทศบาลจัดให้เป็นที่ตากอากาศจุดชมวิวนองหารซึ่งในอนาคตเทศบาลตำบลท่าแร่จะจัดเรือนำเที่ยว นำชมเกาะแก่งในพื้นที่หนองหาร โดยเรียกเก็บค่าบริการเป็นราย ๆ ไป ได้มีการปรับปรุงทัศนียภาพริมหนองหารให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้งบประมาณของเทศบาลและขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น

6. การปลูkstว์ พื้นที่เทศบาลตำบลท่าแร่บางแห่งมีการเลี้ยงปลูkstว์ เช่น โคขุน ทดแทนอาชีพเดิมที่เคยทำมาซึ่งในอนาคตการเลี้ยงโคขุนจะมีแพร่หลาย เนื่องจากเทศบาลจะได้สนับสนุนงบประมาณและแหล่งจำหน่ายให้กับผู้เลี้ยงโคขุนต่อไป

7. ด้านสถาบันและองค์กรทางศาสนา โดยมีวัด/สำนักสงฆ์ในศาสนาพุทธ รวม 2 แห่ง และมีโบสถ์ในศาสนาคริสต์ รวม 2 แห่ง

8. ด้านประเพณีและวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็นศาสนาพุทธ รวม 5 ประเพณี ได้แก่ บุญมหาชาติ (บุญพระเวส ระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน) สงกรานต์ (เดือนเมษายน) ลอยกระทง (เดือนพฤศจิกายน) บุญเข้าพรรษา (ระหว่างเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม) และบุญออกพรรษา (เดือนตุลาคม) ในส่วนของศาสนาคริสต์ รวม 5 ประเพณี ได้แก่ สวดสายประคำเดือนแม่พระ (เดือนตุลาคม) แห่งเทียนปัสกา (ระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน) ฉลองนักบุญ (วันเสาร์ของต้นเดือนพฤศจิกายน) ฉลองวัด (เดือนมกราคม) และคริสตมาสต์แห่ดาว (ระหว่างวันที่ 24-25 ธันวาคม)

6.8 ประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนคาทอลิก

ประเพณีสวดสายประคำเดือนแม่พระ

6.8.1 ประวัติความเป็นมาและความเชื่อ แม่พระ คือ พระมารดาของพระเยซูเจ้าที่เกิดจากพระวิญญูณบรืสุทธิ์ ในพระคัมภีร์ได้บันทึกไว้ว่า งานเลี้ยงที่เมืองคานานัน เหล้าที่เจ้าภาพนำมาเลี้ยงแขกได้หมดและไม่พอ แม่พระได้ขอให้พระเยซูเจ้าทรงช่วย โดยให้คนใช้ของเจ้าภาพตักน้ำใส่ตุ่ม แล้วตักไปเสิร์ฟแขก แขกที่มาในงานต่างประหลาดใจว่า ตามธรรมดางานเลี้ยงเจ้าภาพจะเสิร์ฟเหล้าชั้นดีก่อน แต่นักกลับนำเหล้าชั้นดีมาเสิร์ฟทีหลัง และทรงเป็นอัศจรรย์ครั้งแรกที่ทรงกระทำ โดยการเปลี่ยนน้ำให้เป็นเหล้าองุ่น เพราะแม่พระทรงวอนขอให้พระองค์ช่วย ดังนั้นแม่พระจึงเป็นที่พึ่งของชาวคริสต์เพราะถ้าวิงวอนขอพระ โดยผ่านทางแม่พระเป็นผู้เสนอขอให้ โอกาสที่จะได้ตามที่เสนอขอก็มีสูง ตามที่มีในบันทึกในพระคัมภีร์ และอีกเหตุการณ์หนึ่งแม่พระได้ประจักษ์ที่

เมืองลุด และที่ฟาติมา แม่พระได้บอกให้สาวดสายประจำเพื่อมวลมนุษยชาติที่หลงผิดและทำบาปให้กลับใจ

6.8.2 การสาวดสายประจำในเดือนแม่พระ การสาวดสายประจำเพื่อวิงวอนขอแม่พระของชาวท่าแร่ จะสาวดในช่วงเดือนตุลาคมตลอดทั้ง เดือนของทุก ๆ ปี เริ่มจากวันแรกของเดือน ชาวท่าแร่ทุกชุมชนจะนำพระรูปแม่พระไปที่โบสถ์ เพื่อทำพิธีเสกพระรูปและพิธีเปิดเดือนแห่งการสาวดสายประจำ การสาวดสายประจำนั้นจะหมุนเวียนกันไปสาวดกันละบ้าน ในคืนบ้านเจ้าภาพก็จะเตรียมสถานที่ เช่น โต๊ะตั้งพระรูปแม่พระ และเสื่อปูนั่ง การสาวดนั้นจะมีผู้นำสาวดและชาวบ้านที่มาสาวดก็สาวดรับ มีถวายช่อดอกไม้แม่พระ พอเสร็จพิธีเจ้าภาพก็จะจัดแจกขนมให้เด็ก ๆ ที่ติดตามพ่อแม่มาบ้านงานด้วย ส่วนใหญ่จะเป็น ขนมลูกอม 4-5 ก่อนที่บรรจุเตรียมไว้แล้วแต่ช่วงกลางวัน หรือบ้านที่พอมืออื่นจะกินหน่อยก็มี ไอศกรีม ขนมจินน้ำยา ส้มตำปลาร้า ลอดช่องของหวานต่าง ๆ นั่นก็ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพว่าจะจัดหาอะไรมาให้เด็ก ๆ ในคืนวันสาวด พอถึงวันฉลองบ้านเนรฟาติมาจะมีพิธีแห่พระรูปแม่พระจากวัดอัครเทวดามิกาแอล ไปบ้านเนร ก็จะหยุดสาวดหนึ่งคืนเพื่อแห่พระรูปแม่พระ พอคืนสุดท้ายของเดือนตุลาคม คุณพ่อเจ้าวัดก็จะจัดพิธีปิดเดือนแม่พระที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ เพราะว่าในวันรุ่งขึ้นของวันเสาร์ต้นเดือนพฤศจิกายนก็มีพิธีมิสซาทำบุญให้ผู้ตายและจุดเทียนที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ (ฉลองนักบุญทั้งหลาย) ประเพณีวันทำบุญให้ผู้ตายประจำปี พอพิธีปิดเดือนเสร็จก็เป็นอันเสร็จพิธีสาวดสายประจำตามบ้าน และต้องรอไปตุลาคมปีหน้าจึงจะเริ่มใหม่อีกครั้ง..

ฉลองนักบุญทั้งหลาย (จุดเทียนให้ผู้ตายป่าศักดิ์สิทธิ์)

1. ความเป็นมาและความเชื่อ

ตามความเชื่อของชาวท่าแร่ ญาติของผู้ที่เสียชีวิตจะนำร่างของผู้ตายมาฝังไว้ที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ เพราะมีความเชื่อว่าวันสุดท้ายของโลกจะมีการพิพากษาถึงผลกรรมของทั้งผู้ตายและของผู้เป็นพร้อมกัน ส่วนผู้ตายนั้นไม่สามารถที่จะประพาศผลกรรมดิกรรรมชั่วได้อีกแล้วก็จะมีแต่ญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ที่สามารถทำให้ได้ดังนั้น ผู้ที่เป็นญาติจึงได้ทำบุญให้กับญาติที่เสียชีวิตเพื่อพระจะได้รับเข้าสู่พระอาณาจักรสวรรค์ ในวันพิพากษาประมวลพร้อม การจุดเทียนนั้นมีความหมายว่า เทียนคือตัวแทนแห่งความสว่างที่นำทางให้ผู้ตายไปพบพระเป็นเจ้า และข้าวปลาอาหารที่นำถวายในพิธีมิสซานั้นก็มีความเชื่อว่าจะได้รับและได้นุญจากการทำบุญของญาติผู้ตาย เป็นการทำบุญแทนตัวเองที่ไม่สามารถทำได้แล้ว

2. กิจกรรมในวัน ฉลองนักบุญทั้งหลาย

ในสมัยก่อน การจุดเทียนและทำบุญให้ผู้ตายนั้นจะจัดในวันที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ไม่ว่าจะเป็นวันอะไรก็ตามขอให้ในวันที่ 2 เท่านั้น ต่อมาปัจจุบันในวันที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายนในบางปีเป็นวันที่ไม่ตรงกับวันเสาร์ หรือวันอาทิตย์ ซึ่งก็จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับบรรดา

ลูกหลานญาติพี่น้องของผู้ตายที่รับราชการไม่สามารถมาร่วมในวันทำบุญได้ เพื่อความเหมาะสมในการจัดและเพื่อให้โอกาสผู้ตายที่จะได้รับส่วนบุญของญาติพี่น้องของตนที่รับราชการมีโอกาสมาทำบุญให้ตนได้ ทางสภาอภิบาลวัดจึงได้เลื่อนมาเป็นเช้าวันเสาร์ที่อยู่ใกล้กับต้นเดือนพฤศจิกายนมากที่สุด การเตรียมการทำบุญป่าสักคีสิทธิ์ ญาติพี่น้องของผู้ตายก็จะพากันไปทำความสะอาดหลุมฝังศพทางหญ้าข้างทำความสะอาด และทาสีใหม่ให้ดูสวยงาม ญาติบางคนที่มีเงินก็จะติดกระเบื้องหลุมให้ดูสวยงามและมั่นคง ในกิจกรรมที่ลูกหลานมาทำความสะอาดหลุมนี้ก็มีความเชื่อว่าเป็นการตอบแทนบุญคุณบรรพชนที่เสียชีวิตเหล่านั้น หนึ่งปีมีครั้งทำความสะอาดบ้านท่านสักหน่อยก็ดี ป้ายชื่อที่ดูแล้วสีมันดูจาง ๆ ไป ก็ให้ช่างมาทาและเขียนให้ใหม่ ในช่วงเตรียมนี้ที่ป่าสักคีสิทธิ์ดูไม่น่ากลัวเพราะว่ามีคนมากันมาก ลูกหลานที่ทำงานอยู่กรุงเทพ ฯ หรือต่างจังหวัดที่ไม่เคยเห็นหน้ากันหลายปีก็กลับมาในวันนี้

ก่อนวันทำบุญประมาณวันศุกร์ ญาติพี่น้องก็จะจัดซื้อดอกไม้ส่วนใหญ่จะใช้ดอกกล้วยไม้เพราะถือว่าเป็นดอกไม้ที่ดีและมีความสวยงามในการประดับตกแต่งหลุม บางหลุมที่มีญาติทำกิจการทำมาค้าขึ้นหรือทำงานได้เงินทองมามากหน่อยก็จะใช้ดอกกุหลาบ และข้าวของเครื่องถวายมากเป็นพิเศษ ผู้ตายแทบจะนำกลับไปไม่ไหว เป็นการดีเพราะวิญญาณที่ญาติไม่ได้มาร่วมทำบุญให้จะได้รับส่วนบุญนั้นด้วย ในวันนี้จะมีพ่อค้าแม่ค้านำดอกกล้วยไม้มาขายที่ตลาดท่าแร่กันหลายเจ้า และที่ขาดไม่ได้คือเทียนสีขาวเพื่อจะใช้จุดที่หลุมฝังศพ และชาวท่าแร่ก็มีความเชื่ออีกว่ายิ่งจุดเทียนมากเท่าไรก็ยิ่งได้รับแสงสว่างมากเท่านั้น

เช้าวันเสาร์วันทำบุญ ญาติพี่น้องก็จะปลูกและต้อนกันแต่เช้ามืดเพื่อเตรียมตัวไปจุดเทียนที่ป่าสักคีสิทธิ์ ประมาณตี 5 ผู้เขียนบันทึกก็เช่นกันพอมาที่ป่าสักคีสิทธิ์ผู้คนไม่รู้มาจากไหนมีมากมายหลายหน้าเดินไปเดินมากันขวักไขว่ ที่เดินไปมานั้นก็เพราะว่ามีญาติที่นอนรอเทียนไปจุดให้มากมายหลายหลุม จึงต้องเดินไปหลุมนั้นที่หลุมนี้ที่ พอเดินสวนทางกับเพื่อนหรือญาติที่ไม่ได้เจอกันนาน จะมาเจอกันวันนี้แหละก็หยุดสวัสดีและทักทายกันบาง แต่ก็ไม่ได้ไม่นานนักเพราะความสว่างก็กำลังจะมา เตี้ยจุดเทียนให้ผู้ตายไม่ทั่วถึง พิธีมิสซาก็จะเริ่มเวลาประมาณ 06.00 น. ที่ศาลาพักศพพระสงฆ์ เมื่อจุดเทียนที่หลุมให้ผู้ตายแล้วพวกญาติก็จะนำข้าวสารอาหารแห้ง และผลไม้ต่าง ๆ มารวมกันที่บริเวณหน้าพระแท่นประกอบพิธีบูชามิสซา ซึ่งก็จะมีทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้ากล้วย แอปเปิ้ล องุ่น ละครุด พุทรา น้อยหน่า ฯลฯ ซึ่งก็สุดแล้วแต่จะหามาทำบุญให้ผู้ตาย บางก็มีสาคูเสีอมั้งหมอน และข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นในครัวเรือน เพราะมีความเชื่อว่าผู้ตายจะมารับในวันทำบุญนี้ เมื่อได้เวลา 06.00 น. พระสงฆ์ ก็จะประกอบพิธีบูชามิสซาที่พระแท่น โดยมีญาติพี่น้องของผู้ตายมานั่งร่วมฟังมิสซา บางทีจะนั่งอยู่ที่หลุมของญาติที่เสียชีวิตก็มี แต่ส่วนใหญ่ก็จะมารวมกันที่หน้าพระแท่นพิธี เสร็จพิธีมิสซาที่พระแท่น พระสงฆ์ก็จะทำพิธีเสกพรมน้ำเสกตามหลุม

ต่าง ๆ พอหมดทุกหลุมก็เป็นอันเสร็จพิธีทำบุญให้ผู้ตาย ทุกคนก็เริ่มทยอยกันกลับบ้าน จัดทำกับข้าวกินกันภายในครอบครัว ถือว่าเป็นการรวมญาติอีกวันหนึ่งด้วย

ประเพณีแห่ดาวในวันฉลองคริสต์มาส

1. ประวัติความเป็นมาและความเชื่อ

วันคริสต์มาส เป็นวันประสูติของพระเยซูเจ้า ในพระคัมภีร์ได้บันทึกถึงเหตุการณ์ที่พระเยซูเจ้าทรงบังเกิดมาในโลกมนุษย์เพื่อเป็นพระผู้ไถ่บรรดาคนบาป ก่อนวันประสูติได้มีเหตุการณ์ที่เป็นสัญญาณบอกเหตุว่ามีผู้ยิ่งใหญ่ได้มาบังเกิด โดยปรากฏดาวดวงหนึ่งเปล่งประกายสุกใสกว่าดวงอื่น เมื่อบรรดาธรรมจารย์ได้ทำนายได้แล้วปรากฏว่าเป็น สัญลักษณ์ของพระผู้ไถ่ที่ทรงมาบังเกิดแล้วซึ่ง อยู่ที่ไหนสักแห่งหนึ่งแน่นอน ดังนั้นบรรดาธรรมจารย์ ที่อยู่ตามทิศต่าง ๆ จึงได้ออกตามหาพระเยซูกุมาร เพื่อนำของถวายที่มีค่าที่สุดมาถวายพระองค์ โดยมีดาวดวงนี้เป็นตัวนำทางมาจนพบพระกุมารเยซูนอนอยู่บนรางหญ้าในถ้ำเลี้ยงสัตว์ พร้อมแม่พระ นักบุญยอแซฟ และบรรดาเด็กเลี้ยงแกะที่อยู่ใกล้ ๆ บริเวณนั้น เมื่อบรรดาธรรมจารย์ได้พบพระกุมารเยซู จึงได้นำของถวายที่นำมาถวายพระกุมาร ซึ่งก็มี ทองคำ กำยาน และมดยอบ

2. กิจกรรมวันแห่ดาว

การจัดงานประเพณีวันฉลองคริสต์มาสและแห่ดาวของชาวท่าแร่จะจัดกันในวันที่ 24 ธันวาคม ของทุก ๆ ปี เริ่มต้นเดือนธันวาคมก็จะเข้าสู่เทศกาลคริสต์มาส เป็นการเตรียมก่อนวันฉลอง ชาวบ้านจะจัดประดับตกแต่งบ้านเรือนด้วยไฟแสงสี จัดทำรูปดาว ต้นคริสต์มาส ตามบ้านเรือนที่เป็นถนนสายกลางหมู่บ้านจะเริ่มประดับก่อนใครเพื่อน และวันคริสต์มาสชาวท่าแร่ถือว่าเป็นวันของครอบครัว ดังนั้นในวันคริสต์มาสจึงเป็นวันที่ชาวท่าแร่มีการรวมญาติด้วยการแห่ดาวแรก ๆ ในสมัยก่อนก็ยังไม่มีการประกวดกันเหมือนเดี๋ยวนี้ ดังนั้นการจัดทำดาวลงมาแห่ที่ลานวัดก็จะจัดทำกันแบบธรรมดา คือ ทำดาวดวงเล็กนำลงแห่เท่านั้น ในสมัยต่อมาได้มีการประกวดกัน ดังนั้นในแต่ละชุมชนจึงได้จัดทำดาวลงมาประกวดกันอย่างสวยงามบางชุมชน ก็มีถ้าพระกุมาร บางชุมชนก็สมมุติเอาคนจริงๆมาเป็นพระกุมารก็มี การแห่ดาวนั้นก็เริ่มแห่เวลาประมาณ 1 ทุ่มตรงของวันที่ 24 ธันวาคม พอแห่ดาวเสร็จก็เข้าวัดเพื่อจัดพิธีมิสซาฉลองวันคริสต์มาส ก่อนพิธีมิสซาก็จะมีละครเทวดา เพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ วันประสูติของพระเยซู สมัยก่อน พิธีมิสซาวนคริสต์มาสจะเริ่มเวลาที่ขงคืน เพราะมีความเชื่อว่าพระกุมารบังเกิดในเวลานี้ มาในปัจจุบันคณะกรรมการสภาอภิปาลวัดได้เลื่อนเวลาเข้ามาเวลาที่แห่ดาวเสร็จ พอตกค่ำชาวท่าแร่ก็จะนำดาวที่ใช้แห่ประกวดกันในคืนวันที่ 24 ที่ท่าแร่ และนำเข้ามาร่วมแห่ดาวกับพี่น้องชาวคริสต์ที่เมืองสกล และปัจจุบันประเพณีแห่ดาวในคืนวันคริสต์มาสได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีชาวเมืองสกลนครไปแล้ว “สุขสันต์วันคริสต์มาส”

ประเพณีบุญกองข้าวและฉลองวัด

1. ประวัติความเป็นมาและความเชื่อ

ตามความเชื่อของชาวท่าแร่ที่นับถือคริสต์ การถวายผลผลิตผลแรก ๆ ที่ผลิตได้ เช่น ข้าว ข้าวโพด ฯลฯ ถวายแด่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของบุญ และอาชีพหลักของชาวท่าแร่สมัยก่อน คือ ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพดหลังฤดูเก็บเกี่ยว จึงได้พากันนำข้าวที่ตนผลิตได้มา ถวายที่วัดและพระสงฆ์ที่รับไว้ก็เปรียบเสมือนกับตัวแทนของพระ

2. กิจกรรมในวันบุญกองข้าวและฉลองวัด

วันที่จัดบุญกองข้าวนั้นจะจัดในช่วงเดือน มกราคมของทุก ๆ ปี ก่อนวันฉลองชาวบ้านก็จะนำข้าวที่ตนผลิตได้มารวมกันที่ลานวัด ในช่วงเช้า พอดตกค่ำก็จะมีการนั่งกองข้าว ใครมีอะไรก็นำมากินกันตามประสาพื้นบ้าน แจ่วกบ หมกไข่มดแดง แกงอ่อมต่าง ๆ ส้มตำปลา ร้า ไก่ย่าง ข้าวเหนียว ฯลฯ ซึ่งก็สุดแล้วแต่ใครจะสรรหาเมนูอาหารมาต้ม ไหมกินกัน และที่ขาดไม่ได้คือน้ำอมฤต ที่ชาวบ้านจัดทำกันเองจากข้าวเหนียว เรียกตามภาษาถิ่นว่า เหล้าโท วิธีการและขั้นตอนการปรุงอาหารพื้นเมืองต่าง ๆ ขั้นตอนการทำเหล้าโทของชาวท่าแร่ผู้เขียนได้บันทึกไว้ในหนังสือวัฒนธรรมการกินของชาวท่าแร่ซึ่งอยู่อีกเล่มหนึ่ง บางคนบางกลุ่มที่ไม่ได้นำมาสมทบ ก็จะไปนั่งดูหนังประโมทัย ลักษณะคล้ายหนังตะลุงของทางภาคใต้ พากย์กันสด ๆ เช่น เดียวกันผู้เขียนได้บันทึกไว้ในหนังสือการละเล่นพื้นเมืองของชาวท่าแร่ ที่ดูหนังก็ดูไปที่กินก็กินไป การคบงันก็จะดำเนินไปเรื่อย ๆ จนกว่าหนังจะจบ หรือหมดอาหารหมดเหล้าจนสว่างก็มี ส่วนใหญ่ก็จะเป็นพวกอาชีพรับจ้าง ไม่หมดเหล้าไม่มีหนัง วันรุ่งขึ้นพระสงฆ์ก็จะทำพิธีเสกกองข้าว ซึ่งก็เป็นการถือว่าพระได้รับเอาไว้ตามที่นำมาถวายแล้วและในปีต่อไปข้าวปลาอาหารก็จะอุดมสมบูรณ์ เสร็จพิธีเสกกองข้าวก็เข้าโบสถ์เพื่อประกอบพิธีบูชามิสาขอบพระคุณพระ ขอบพระคุณบรรพชนที่พากันมาตั้งรกรากที่ท่าแร่ ขอบพระคุณเทวดามีคาแอลที่เป็นเทวดานำทาง และขอบพระคุณพระ ในระหว่างพิธีกรรมช่วงเทศน์ พระคุณเจ้ามักจะกล่าวถึงชนกลุ่มแรกที่พากันมาที่นี่รวมถึงเทวดา และยานพาหนะ ผู้เขียนได้บันทึกไว้ในหนังสือการเดินทางของบรรพชนคนกลุ่มแรก อีกเล่มหนึ่ง กว่าจะเสร็จพิธีทางศาสนา ก็ตกประมาณเที่ยงวัน เสร็จพิธีกรรมทางศาสนา ก็พากันออกมารับประทานอาหารร่วมกัน ชาวบ้านที่มาจากที่อื่นซึ่งก็รวมถึงพี่น้องชาวพุทธ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงก็มาร่วมด้วย และภายหลังพี่น้องชาวพุทธหลายคนหลายครอบครัวก็กลับใจมาเป็นคริสต์ตั้ง รวมถึงต้นตระกูลของผู้บันทึกด้วยเช่นเดียวกันรุ่นเจ้าคุณปู่เจ้าคุณย่าสมัยที่ยังไม่ได้อพยพมาอยู่กับบาทหลวงในหมู่บ้านนี้ก็นับถือพุทธภายหลังก็กลับใจมานับถือคริสต์ ซึ่งจะได้เล่าในประวัติความเป็นมาของแต่ละตระกูลที่อพยพมาพอดบายชาวบ้านก็จะนำต้นเงินที่พากันแห่รับบริจาคในคุ้มของตนมาถวายวัดอีกครั้งหนึ่ง เรียกตามภาษาถิ่นว่า แห่ต้นกันหลอน คงเป็นการประยุกต์ ใช้วิธีการของพี่น้องชาวพุทธในต้นกัน

หลอนนั้นชาวท่าแร่ก็จะนำกิ่งไผ่ หรือต้นกล้วย ต้นที่ไม่ใหญ่เท่าไหร่สัก ประดับด้วยสมุดดินสอดเงิน และข้าวของเครื่องใช้ที่พระสงฆ์ใช้ ในปัจจุบันจะใช้แต่เงินอย่างเดียว พอได้เวลาประมาณบ่าย 2 โมงก็จะแห่ต้นเงินลงมาที่วัดเพื่อมอบให้พระสงฆ์ ในสมัยเด็ก ๆ ผู้บ้นที่ทชอบที่จะไปดูบวนแห่ต้นกันหลอน เพราะรู้สึกสนุกและเร้าใจ ต้นใหญ่บางเล็กบางซึ่งก็แล้วแต่ว่าจะออกแผ่รับบริจาค ได้มากเท่าไร ที่ขาดไม่ได้ในขบวนก็คือ คนสวมชุดสีดำ โขน หรือชายแต่งเป็นหญิงเขียนหน้าตลก ๆ เดินไปตามจังหวะที่เร้าใจของเสียงกลอง บ้างก็หยอกล้อเล่นกับเด็ก ๆ ที่มาเฝ้าดูอย่างสนใจ เด็กก็จะวิ่งหนีกันจ้าละหวั่นด้วยความสนุกสนานเมื่อสีดำโขนเดินเข้ามาใกล้ หัวสีดำโขนก็จะจัดทำขึ้นเองซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน หากมีการสนับสนุนและอนุรักษ์ไว้ก็คงจะดีไม่น้อย การแห่ต้นระยะหลัง ๆ ไม่ค่อยมีใครสวมใส่ชุดสีดำโขนแห่ต้นอีก พอมาถึงวัดก็จะแห่รอบวัดอีก 3 รอบเพื่อเอาฤกษ์เอาชัย พอครบก็เข้าโบสถ์เพื่อมอบให้คุณพ่อเจ้าวัด นำไปใช้ในกิจการพระศาสนาจักรต่อไป เป็นอันเสร็จพิธี

พอมาสมัยปัจจุบัน บุญฉลองวัดได้แยกออกมาจัดต่างหาก ส่วนการจัดงานวันบุญกองข้าวก็ยังคงอนุรักษ์การรวมข้าวที่ลานวัด และการคบงันกันเช่นเดิมตอนเช้าก็มีพิธีเสกข้าว พิธีบูชามิสซาขอบพระคุณ เสร็จพิธีกรรมก็เป็นอันเสร็จงานบุญกองข้าว ส่วนบุญฉลองวัดที่แยกออกมาจัดต่างหากนั้นก็มีการเพิ่มขึ้น คือ ก่อนวันฉลองก็จะมีการเทศน์เตรียมจิตใจในช่วงก่อนวันฉลอง 2 วัน คือ จะมาตัดตอนเอาตอนที่หลังจากเสกข้าว แต่ในเมื่อพิธีเสกข้าวได้ตัดไปก็เริ่มต้นแต่พิธีบูชามิสซาขอบพระคุณพระ แต่จะเริ่มเวลาประมาณ 10.00 น.ของวันฉลองทั้งนี้ก็เพื่อเวลาที่พี่น้องต่างบ้านต่างจังหวัดได้เดินทางมาร่วมแสวงบุญในพิธีบูชามิสซาขอบพระคุณพระเจ้าได้ทัน เสร็จพิธีมิสซาก็ร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน พอตกบ่ายก็มีการแห่ต้นกันหลอนเช่นเคย แต่ในบุญฉลองวัดที่แยกออกมาจัดต่างหากนี้มิได้มีการคบงันกันก่อนเหมือนบุญกองข้าว ดังนั้นพอแห่ต้นเสร็จในช่วงบ่ายช่วงกลางคืนก็จะมีมหรสพคบงัน ซึ่งก็แล้วแต่ว่าทางคณะกรรมการสภาอภิวัดจะจัดจ้างอะไรมาคบงันการจัดจ้างมหรสพคบงันก็เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย สมัยก่อนมีหนังประ โมทัยดูก็ถือว่าดี ที่สุดแล้วในการเที่ยวงานบุญ ในปัจจุบันหนังประ โมทัยได้สูญหายไป มาสมัยปัจจุบันที่ไม่เคยขาดคือ ภาพยนตร์ วงดนตรีคณะต่าง ๆ และในบางปีอาจจะมีพวกชิงช้าม้าหมุน ร้านปาเป้า สาวน้อยตกรน้ำ ฯลฯ มีบางปีมีรถไต่ถั่งมาร่วมในคืนวันฉลองวัดด้วย ส่วนวัดเล็ก ๆ ที่ยังไม่มีทุนในการจัด ก็ยังคงจัดรวมบุญกองข้าวและบุญฉลองวัดไว้ในวันเดียวกัน เช่น ชาวท่าแร่สมัยก่อนเรื่องการจัดนี้ก็สุดแล้วแต่คณะกรรมการสภาอภิวัดในแต่ละวัดว่าจะจัดอย่างไรในแต่ละปี หรือที่ท่าแร่ก็อาจจะย้อนยุคกลับไปจัดรวม เช่น เดิมก็ได้หากทุนในการจัดงานมีน้อยและจำกัด

ประเพณีการถือศีลออกในเทศกาลมหาพรตและแห่เทียนปัสกา

1. ความหมายและประวัติความเป็นมาของเทศกาลมหาพรตและฉลองปัสกา

ในพระคัมภีร์ไบเบิล ได้บันทึกและได้เล่าถึงเหตุการณ์ที่พระเยซูเจ้าได้ถูกทดลอง โดยไม่ได้รับประทานอะไรเลยประมาณ 40 วัน 40 คืนที่สวนเกเสมนี หลังจากนั้นก็ถูกทหารจับตัวไปทรมานเขียนดีสววมงกุฏหนามแบกกางเขนขึ้นภูเขากัลวาลิโอ และถูกตรึงกางเขนจนสิ้นพระชนม์ หลังจากนั้นเขาก็นำร่างของพระองค์ไปฝังไว้ที่คูหา สมัยก่อนศพของผู้ตายจะนำไปฝังไว้ตามถ้ำต่าง ๆ หลังจากนั้น 3 วันพระองค์ก็ทรงเสด็จกลับคืนพระชนม์ชีพ เสด็จกลับขึ้นสวรรค์ ทั้งพระกายและวิญญาณ ในพระคัมภีร์ได้บันทึกไว้ว่า ในช่วงที่พระเยซูเจ้าทรงถูกจับตัวไปเพื่อรับการทรมานนั้นระหว่างทางพระองค์ทรงลาตัวหนึ่ง และมีชาวบ้านได้นำกิ่งไอบะกอกเทศมาปูลองพระบาทในระหว่างทางที่พระองค์ทรงถูกจับกุมตัวมารับการทรมาน

2. กิจกรรมในวันงาน

เทศกาลมหาพรตนั้นจะเริ่มในช่วงต้นเดือน มีนาคม และไปสิ้นสุดในช่วงกลาง ๆ เดือนเมษายนของแต่ละปี ในช่วงที่พระเยซูเจ้าทรงอดอาหาร 40 วัน ทรงถูกจับตัวไปรับการทรมาน และถูกตรึงกางเขนจนสิ้นพระชนม์บนกางเขนนี้เอง ที่ชาวท่าแร่เรียกว่า “มหาพรต” เป็นช่วงที่จะต้องถือศีลอดอาหาร อะไรที่เราชอบก็ให้งด เช่น ชอบกิน ชอบดื่ม ชอบเที่ยว ชอบซื้อ ฯลฯ ที่เป็นความอยากได้ของเรา อดเพื่อปราบกิเลสตัณหาในตัวเรา ร่วมระลึกถึงเหตุการณ์ที่พระเยซูทรงได้รับทรมานแสนสาหัสจนถึงสิ้นพระชนม์ ชาวท่าแร่ที่ถือปฏิบัติเคร่ง จะอดอาหารในช่วงเช้าและไม่ทานเนื้อในวันศุกร์ทั้งวัน ในวันอาทิตย์ก่อนที่จะเข้าสู่สัปดาห์แรกของเทศกาลมหาพรตนั้น จะเป็นอาทิตย์ไบลาน ทำไม่ถึงเรียกว่าอาทิตย์ไบลาน ก็เพราะว่า เพื่อเป็นการระลึกถึงช่วงแรกที่พระเยซูเจ้าถูกจับมานั้นมีชาวบ้านได้นำไอบะกอกเทศมาปูตามทางที่พระองค์เสด็จ จึงได้นำเหตุการณ์นั้นมาใช้ในการแห่ไบลานในวันอาทิตย์ ชาวท่าแร่สมัยก่อนคงจะได้นำเอากิ่งไอบะกอกเทศมาแห่ที่มันคล้ายไอบะกอกเทศให้เหมือนในพระคัมภีร์ แต่ไม่มีเหมือนในต่างประเทศ จึงได้นำไอบะอะไรก็ได้ที่ดูแล้วยงามและคงมีการปรับเปลี่ยนกิ่งไม้มาเรื่อย จนในที่สุดได้นำไบลาน และหรือไอบะพร้าวที่มีรูปไอบะกอกเทศมาใช้แห่ การนำไบลานมาแห่นั้นชาวท่าแร่ได้นำมาถักทอกันเป็นรูปต่าง ๆ เช่น รูปเกี้ยวสลักกันขึ้นไปจนสุดปลายยอด และผู้บันทึกเองก็ถักได้ถึงจะไม่ค่อยสวยงามนักแต่ก็สามารถนำไปใช้แห่ได้ บางคนที่มีฝีมือถักทอก็จะถักเป็นรูปตุ๊กตาดน รูปปลา ฯลฯ ส่วนคนที่ไม่มีเวลาทำก็จะมาซื้อเอาที่ตลาดจะมีคนจัดทำไบลานมาวางขาย 2 บาท หรือ 5 บาทสุดแล้วแต่ความสวยงามของไบลานในวันเสาร์ก่อนวันอาทิตย์ไบลาน เช้าวันอาทิตย์ก็จะนำไบลานมา แห่จากสนามศาลา มาดิโนเข้าวัดจัดทำพิธีมิสซา และมีการเสกไบลาน ถัดมาอีก 2 วัน เป็นวันพุธรับเถ้า การรับเถ้าวันนั้น พระสงฆ์จะโปรยเถ้าที่ศีรษะ เพื่อให้ระลึกอยู่เสมอว่ามนุษย์เรานั้นเกิดมาจากดินสุดท้ายก็กลับไป

เป็นดินเหมือนเดิม ส่วนเถาที่พระสงฆ์นำมาโปรยบนศีรษะนั้นก็ได้อมาจากโบลานเสกของอาทิตย์โบลานปีที่ผ่านมา นำมาเผา ให้เป็นเถาแล้วนำมาใช้ หลังจากนั้นก็เข้าสู่สัปดาห์แรกของเทศกาลมหาพรต ทุกวันศุกร์ช่วงค่ำประมาณ 1 ทุ่มจะมีพิธีกรรมการเดินรูป 14 ภาค เพื่อระลึกถึงภาพเหตุการณ์ถูกทรมานของพระเยซูเจ้า เริ่มแต่ภาคแรกที่พระองค์ถูกจับ จนถึงภาคสุดท้ายที่พระองค์ถูกตรึงกางเขนและสิ้นพระชนม์ ในแต่ละภาคพระสงฆ์จะเป็นคนอ่านถึงเหตุการณ์ในแต่ละภาค จนวันศุกร์สุดท้ายก่อนที่จะพ้นเทศกาลมหาพรต ในวันศุกร์สุดท้ายนี้จะเดินรูป 14 ภาคในช่วงเวลาบ่าย 3 โมง และมีพิธีนมัสการกางเขนและจูปกางเขน เมื่อเข้าสู่วันเสาร์ ซึ่งเป็นวันฉลองปีศาจ หมายความว่าพระเยซูเจ้าทรงกลับคืนพระชนม์ชีพ หลังจากที่สิ้นพระชนม์มาเป็นเวลา 3 วัน ในช่วงที่พระเยซูทรงกลับคืนพระชนม์ชีพนี้เอง (วันปีศาจ) ชาวคริสต์และชาวท่าแร่ถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่น่ายินดี มีการฉลองกัน แสดงความยินดีกับเพื่อน ๆ และพ่อแม่พี่น้อง “สุขสันต์วันปีศาจ” คำนี้มักใช้กันในเทศกาลนี้ มีการนำของขวัญส่งให้กัน ส่งคำอวยพรเหมือนกันกับเหตุการณ์น่ายินดีในวันคริสต์มาสและปีใหม่

3. การฉลองปีศาจของชาวท่าแร่และความหมายของการแห่เทียนปีศาจ

การแห่เทียนปีศาจของชาวท่าแร่ ตามที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ท่านได้เล่าให้ฟังว่า สมัยก่อนนั้นการแห่เทียนนั้นยังไม่มี มีแต่เทียนที่คนพ่อเจ้าวัดจุดใช้ประกอบพิธีในโบสถ์เพื่อแสดงว่าเป็นตัวแทนของพระเยซูเจ้าที่เป็นผู้นำความรอดและความสว่างมาสู่มวลมนุษยโลก สีของเทียนนั้นมักจะใช้เทียนสีขาว การจัดเทียนมาเพื่อประกอบพิธีนั้น แรก ๆ คนพ่อเจ้าวัดจะเป็นคนจัดทำเอง แต่ก็มีชาวบ้านมาช่วยประดับตกแต่งเทียนให้ดูสวยงาม เช่น ประดับด้วยดอกไม้ที่หาได้ในท้องถิ่น เทียนที่ใช้ ก็จะใช้เทียนที่ใหญ่กว่าเทียนที่ใช้ประกอบพิธีมิสซาตามปกติ และสมัยนั้นยังไม่มีการประกวด และแข่งขันเหมือนในสมัยนี้จึงมีแต่เพียงการประดับตกแต่งเทียนปีศาจ ที่ใช้ประกอบพิธีภายในวัดเท่านั้น ต่อมาได้มีการพัฒนาการจัดทำเทียนปีศาจให้ดูดีขึ้นมีการมอบหมายให้คุ้มหรือบ้านที่มีฝีมือในการประดับตกแต่งจัดทำเทียนปีศาจ มามอบให้วัดเพื่อประกอบพิธี ก็จะหมุนเวียนกันจัดตกแต่งปีละคุ้มยังคงไม่มีการประกวด การประดับตกแต่ง ได้พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ มีการประดับรถบุษบกเทียนปีศาจเพื่อนำมามอบให้วัด ต่อมาทางสภาอภิบาลวัดได้มีการจัดประกวดการแห่เทียนปีศาจขึ้น จึงได้มีการประดับตกแต่งรถแห่เทียนอย่างสวยงาม การจัดทำเทียนปีศาจเพื่อมาแห่นั้นจะแบ่งออกเป็น 4 เขตด้วยกันการตัดสินนั้นก็จะให้คะแนน เกี่ยวกับความสวยงามในการตกแต่งรถ ความหมายของเทียนปีศาจ องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ดูแล้วมีความหมายถึงพระเยซูเจ้าทรงกลับคืนชีพ และความพร้อมเพรียงของคนในเขตที่มาร่วมขบวนแห่ การจัดทำรถแห่เทียนปีศาจเพื่อมาแห่ในวันปีศาจนั้น ในแต่ละเขตก็จะเริ่มออกแบบและจัดทำกันก่อนวันฉลองประมาณ 2-3 วัน เริ่มจากการประชุมร่วมคณะกรรมการชุมชนที่อยู่ในแต่ละเขตจัดแบ่งหน้าที่แต่ละ

ฝ่าย ในช่วงการจัดทำรถแห่เทียนนี้ เป็นการรวมพลังทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่คนในชุมชนจะได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน พอบ่าย 2 โมงขบวนแห่ก็จะเริ่มเคลื่อนออกจากที่ประดับตกแต่ง เพื่อไปประกวดกันที่วัดเมื่อรู้ผลการตัดสินก็จะกลับมาฉลองกันที่บ้านที่จัด ทำการจัดเก็บเป็นอันเสร็จกิจกรรมการแห่เทียนปีสภา เขตที่ได้อันดับหนึ่งจะต้องมอบเทียนไว้ที่วัด เพื่อใช้ในพิธีกรรมต่อไป ส่วนที่ได้อันดับรองลงมาก็จะมอบให้ทางอาราม บ้านเณร และอารามกาปูชิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีรวัดน์ ตามชู และคณะ (2551, หน้า 72) การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา หมู่ 1 บ้านเกาะสิเหร่ ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา หมู่ 1 บ้านเกาะสิเหร่ ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของพื้นที่ที่จะพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน และสร้างความร่วมมือภาคีระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรอบแนวคิดการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อม ของพื้นที่หมู่ 1 บ้านเกาะสิเหร่ใน 3 ด้าน คือ 1) ศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2 ส่วน คือ 1) พื้นที่ของหมู่ 1 บ้านเกาะสิเหร่ และ 2) ประชาชนประชาชนผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่ 1 บ้านเกาะสิเหร่ ใช้วิธีเก็บข้อมูล จากแบบประเมินความพร้อมของพื้นที่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการทำ กลุ่มประชาคม และทำการวิเคราะห์ทางสถิติ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า ในด้าน ศักยภาพของพื้นที่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พอสมควร อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติม ในด้านสภาพทางกายภาพ สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และสภาพทางชีวภาพของพื้นที่ที่จำเป็นต้อง พัฒนาอย่างเร่งด่วน ในส่วนของความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ พบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น้อยมาก เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวไม่ดีพอ โครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคม ขาดกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน และประชาชนมีความคิดเห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ใช่หน้าที่ของตน แต่เป็นหน้าที่ของรัฐ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ เป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะต้น เป็นการพัฒนาองค์ความรู้และจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว 2) ระยะกลาง เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว

และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ 3) ระยะเวลา เป็นการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวและการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว

อิทธิพล โกมลิต (2553, หน้า 95) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษา บ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของบ้านวังน้ำมอก จังหวัดหนองคาย โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกับกลุ่มนักท่องเที่ยว และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างผู้เกี่ยวข้องในชุมชน เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหาในลักษณะพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงส่วนมากช่วงอายุ 16-24 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และนักท่องเที่ยวมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนและเดินทางมา โดยส่วนมากเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว มาพักผ่อนกับกลุ่มเพื่อนหรือผู้ร่วมงานเป็น ซึ่งส่วนมากจะทราบจากเพื่อนหรือคนรู้จักและจำนวนครั้งของนักท่องเที่ยวที่เคยมาพักผ่อนที่บ้านวังน้ำมอกส่วนมากเคยมาแล้ว 2-3 ครั้ง ระยะเวลาที่อยู่โฮมสเตย์ในบ้านวังน้ำมอก 2-3 วัน ด้านค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยต่อคนนั้นจะอยู่ในระดับมากกว่า 1,000 บาท และส่วนมากต้องการที่จะกลับมาพักผ่อน และท่องเที่ยวอีกนักท่องเที่ยวมีข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ อยากจะให้มีการบริการทาง ด้านนวดแผนโบราณ นวดสปา ปั่นจักรยาน และควรมีป้ายบอกทางให้ชัดเจน และป้ายความรู้ทางด้านแหล่งที่มาของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งด้วย

2. รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า เกิดการรวมกลุ่มโฮมสเตย์ โดยอาศัยทุนทางสังคมที่เป็นจุดขาย อันได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักอาศัยและเก็บค่าที่พักและค่าตอบแทนตามความเหมาะสม เพื่อให้กลุ่มตั้งอยู่ได้อย่างยั่งยืนชุมชนมีส่วนร่วมต่อกระบวนการตั้งแต่การรับรอง การลงทะเบียน การบายศรีสู่ขวัญ ต้อนรับ การร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวตามที่กำหนดไว้ ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้ และตระหนักเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เกิดความรู้สึกรักหวงแหนและต้องการอนุรักษ์ไว้ ชุมชนมีอาชีพรายได้ และเกิดความเข้มแข็ง สำหรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรดำเนินการใน 3 ด้าน คือ ด้านที่พักอาศัย ควรมีการปรับปรุงห้องสุขา และจัดหาที่ทิ้งขยะ ให้ดีขึ้น ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและบริการ ควรจัดทำป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต่าง ๆ ให้ชัดเจน และควรมีการเพิ่มบริการด้านการนวดแผนโบราณ นวดสปา และด้านนวดลากร ควรมีการจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเกิดความยั่งยืน

นอกจากนั้น ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าว เพราะเด็กจะได้สืบทอดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ต่อไป

สุรศักดิ์ พิมพ์เสน และคณะ (2545, หน้า 113) ได้วิจัยศึกษาภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทบ้าน โพน อำเภอกำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีชื่อเสียงด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและการผลิตผ้าไหมแพรวา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างเป็นธรรม โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ประชากรจากกลุ่มประชากรภายในชุมชนบ้าน โพน นอกจากนี้ยังได้เก็บข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทบ้าน โพน และคณะผู้วิจัยยังได้ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเสริม จำนวน 2 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ หลุมขุดค้นศูนย์วิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูมู่ข้าว อีกแห่งหนึ่งได้แก่ วัดพุทธนิมิตภูคำว ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่าชุมชนผู้ไทบ้าน โพนยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เหนียวแน่น มีการนับถือพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง มีการทำบุญตามจารีตประเพณี 12 เดือน สำหรับบุญประเพณีที่ชาวบ้าน โพนให้ความสำคัญ และจัดได้ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ บุญบั้งไฟซึ่งใช้เวลา 2 วัน จัดขึ้นในเดือนพฤษภาคมของทุกปี ด้านวัฒนธรรมการผลิตผ้าไหมแพรวา พบว่าสตรีชาวผู้ไทบ้าน โพน มีความสามารถทอผ้าไหมแพรวาได้ตั้งแต่อายุ ประมาณ 8 ขวบ ปัจจุบันประมาณ 90% ของครอบครัวชาวบ้าน โพนยังทอผ้าไหมแพรวา และความงดงามของผ้าไหมแพรวาทำให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนผู้ไท บ้าน โพน ด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้าน โพนมีอุปนิสัยใจคอในการต้อนรับนักท่องเที่ยวดีมาก การต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ กลุ่มแม่บ้านจะเป็นกำลังที่เข้มแข็ง แบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันตามความเหมาะสม บางโอกาสมีการแสดง มีดนตรี และการฟ้อนรำ ให้นักท่องเที่ยวได้ชมด้วย ด้านรูปแบบการท่องเที่ยว สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 คือ การท่องเที่ยวแบบไป-กลับ ภายใน 1 วัน โดยเริ่มเดินทางจากตัวเมืองกาฬสินธุ์เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเสริมที่อำเภอสหัสขันธ์ และเข้าสู่ชุมชนบ้าน โพนในช่วงบ่าย ขึ้นชมวัฒนธรรมบุญประเพณี ประเพณีการทอผ้าไหมแพรวาเลือกซื้อผ้าไหมแพรวา และเดินทางกลับในตอนเย็น รูปแบบที่ 2 การท่องเที่ยวแบบค้างคืน ซึ่งปัจจุบันยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน ด้านที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกจากชุมชนบ้าน โพน 932 ครัวเรือน มีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยวให้เข้าพักอาศัยด้วยประมาณ 200 หลังคาเรือน นอกจากนี้มีความร่วมมือต่อการพัฒนาไปสู่การรองรับนักท่องเที่ยวกว่า 50% ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด และในส่วนที่เหลือมีความยินดีต่อการจัดการท่องเที่ยวและสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านทุก ๆ วิธี สำหรับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมและกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับตีปานกลาง และควรรักษาความต้องการที่แท้จริงในระดับลึก และความเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ก่อนดำเนินการส่งเสริมในแต่ละกิจกรรมของชาวบ้าน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในหมู่บ้านในเรื่องน้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้า ห้องน้ำ สถานีอนามัย ถนนในหมู่บ้าน และการรักษาความปลอดภัยอยู่ในระดับตีปานกลาง เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวประมาณ 200 คนต่อครั้ง สำหรับร้านอาหารไม่เพียงพอเนื่องจากชาวบ้านประกอบอาหารรับประทานเองแต่หากชาวบ้านทราบล่วงหน้าว่า จะมีนักท่องเที่ยวต้องการรับประทานอาหารร่วมด้วย ก็สามารถจัดเตรียมอาหารให้ได้ตามความต้องการ ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเสริม จุดแรก คือ หลุมขุดค้นศูนย์วิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูกุ่มข้าว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดแสดงนิทรรศการไดโนเสาร์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวเข้าเที่ยวชมทุกวัน จุดท่องเที่ยวเสริมที่ 2 คือ วัดพุทธนิมิตภูค่าว เป็นแหล่งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญ อยู่ห่างจากอำเภอสหัสขันธ์ประมาณ 7 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวที่แวะชมไดโนเสาร์ภูกุ่มข้าว มักจะเดินทางมาท่องเที่ยวที่วัดพุทธนิมิต ภูค่าวเป็นส่วนใหญ่ และนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวเสริม 2 แห่งดังกล่าวมีส่วนน้อยที่เดินทางท่องเที่ยวต่อไปถึงชุมชนผู้ไทบ้าน โพน เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 นับว่าชุมชนผู้ไทบ้าน โพนมีความเข้มแข็ง ในด้านขนบธรรมเนียมในประเพณีในรอบ 1 ปี ด้านวัฒนธรรมการผลิตผ้าไหมแพรวา ด้านการต้อนรับและรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น มีที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย สำหรับปัญหาที่ชาวบ้านโพนควรต้องปรับปรุงและพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้น คือ ความเข้าใจต่อการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของความเป็นชาวผู้ไท และบทบาทของตนเองที่จะต้องกระทำกับนักท่องเที่ยว

ทรายคา บุญญานวงศ์ (2557, หน้า 83) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหาดไคร้ เมืองท่าพระบาท แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเน้นความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักและความพึงพอใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหาดไคร้ และผลการใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเน้นความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก และความพึงพอใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหาดไคร้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่แขนงการท่องเที่ยวแขวงบอลิคำไซ โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 16 คน 2) กลุ่มบริหารการจัดการท่องเที่ยวบ้านหาดไคร้ เมืองท่าพระบาท แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มคนหลายกลุ่มในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวในชุมชนจำนวน 84 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ แบบสอบถามความตระหนัก และแบบสอบถามความพึงพอใจ รวมทั้งคู่มือ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ควรมียุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเน้นความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และความพึงพอใจของชุมชนของบ้านหาดไค้ เมืองท่าพระบาท แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้านหาดไค้ ประกอบด้วย 1) การประชุมกลุ่มในชุมชนบ้านหาดไค้ อย่างสม่ำเสมอ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่แผนกการท่องเที่ยว และผู้บริหารจัดการท่องเที่ยวแขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 16 คน และกลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวบ้านหาดไค้ เมืองท่าพระบาท แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวม 2 กลุ่ม จำนวน 84 คน เพื่อร่วมกันปรึกษาหารือ ระดมความคิดในการแก้ปัญหาาร่วมกัน 2) ชุมชนกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมทุกด้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีการเตรียมงานและแบ่งหน้าที่กันเป็นอย่างดี 3) การจัดทำคู่มือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่มต่าง ๆ

3. หลังการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนา ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความตระหนักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน หลังการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอยู่ในระดับมาก และความพึงพอใจในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน หลังการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน

ถาวร พงษ์พานิช และคณะ (2546, หน้า 14) โครงการวิจัยกรณีศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของเขาสมอแครง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อสำรวจและประเมินความพร้อมหรือศักยภาพของชุมชนในด้านสังคม เศรษฐกิจ สภาพพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีของเขาสมอแครงและชุมชนเขาสมอแครง ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ 2) เพื่อหาวิธีหรือรูปแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในเชิงอนุรักษ์จากบุคลากรในท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรมและการศึกษาทั้งภายใน

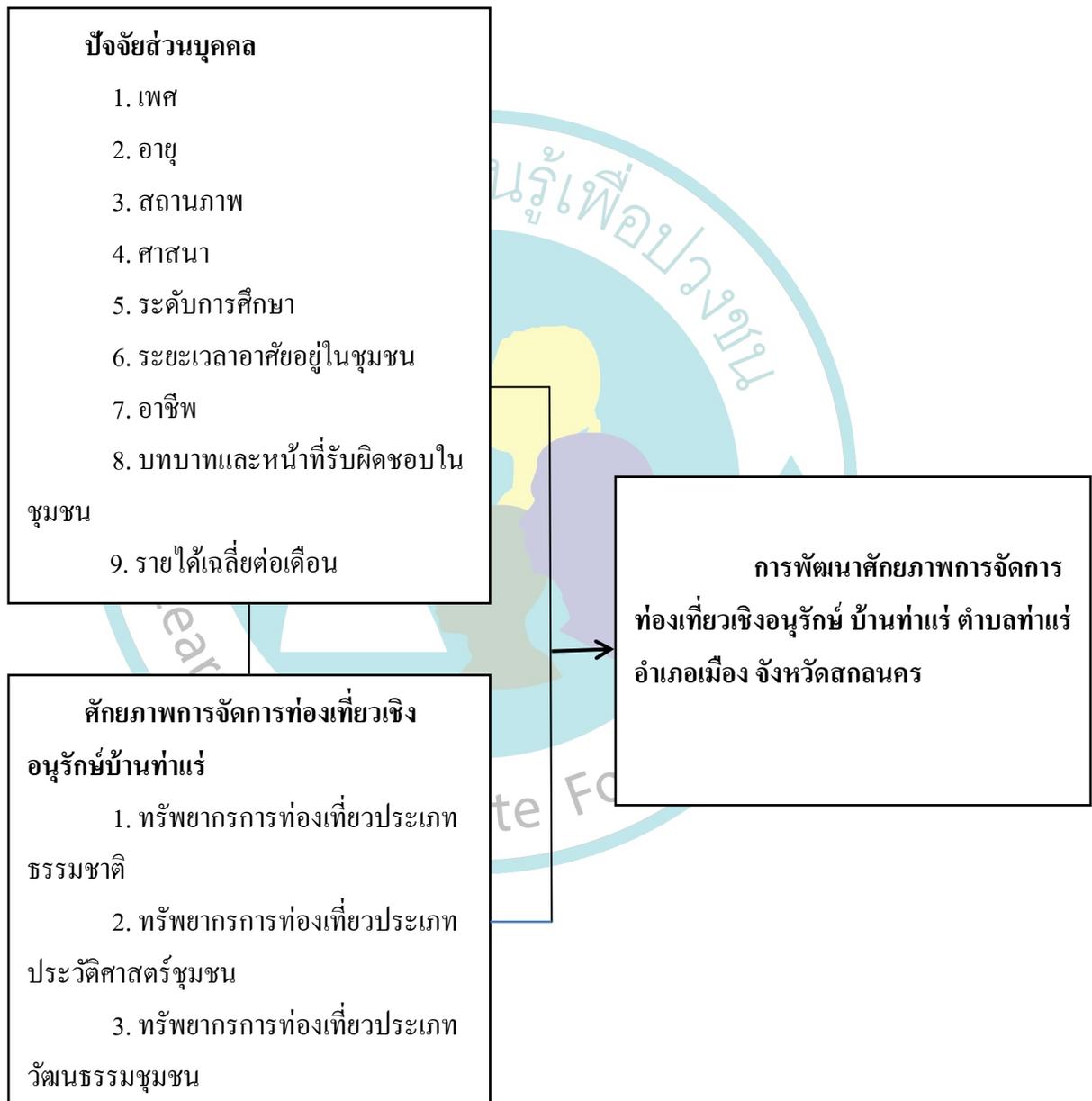
ชุมชนและภายนอกชุมชน 3) เพื่อหารูปแบบหรือกลวิธีในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์

เป็นงานวิจัยที่ดำเนินงานระหว่างปี 2543-2546 แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบต่าง ๆ ในชุมชน ระยะที่ 2 การพัฒนา กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของชุมชน ระยะที่ 3 การประเมินผลการพัฒนาพื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ ชุมชนบ้านเขาสมอแครง หมู่ที่ 8 และ 11 ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก วิธีดำเนินการ ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน (PAR) งานวิจัยนี้เน้นการพัฒนาสังคม ซึ่งในสังคมสิ่งแวดล้อมสำคัญจะประกอบไปด้วย “คน” “วัฒนธรรม” และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติโดยทั่วไป เช่น ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ แร่ธาตุ สมุนไพร โดยมีคนและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะคนเป็นทั้งผู้ทำให้เกิดขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนารังสรรค์ การทำให้คงอยู่และการทำลาย ดังนั้นเป้าหมายหลักสำคัญของงานวิจัย คือ การพัฒนาคน โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี ทั้งทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา และการพัฒนาชุมชนเป็นทฤษฎีหลัก กระบวนการที่นำมาพัฒนาคนคือกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้คนในชุมชนดำรงชีวิตอยู่และการปฏิบัติงานบนเส้นทางแห่งปัญญา ฐานคิดทฤษฎีในการพัฒนาคนให้เกิดปัญญาและดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน คือ ให้รู้ ให้ตระหนัก และให้ปฏิบัติการ โดยดำเนินงานไปพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน เพราะความรู้ก่อให้เกิดความตระหนัก ความตระหนักก่อให้เกิดการปฏิบัติการอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งเป็นไปทั้งในแนวทางตรงและผกผัน

จากงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นแนวความคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลให้อยู่ในกรอบแนวความคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยเสนอลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

รูปแบบในการวิจัย/วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย
ประชากรและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
สถิติที่ใช้ในการวิจัย
วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
สถานที่ในการวิจัย
ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย
ปฏิทินการปฏิบัติงาน

รูปแบบในการวิจัย/วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นหลัก ในการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้หลากหลายมิติ จากสภาพความเป็นจริงในชีวิต เป็นการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ที่มีความละเอียด เที่ยงตรง และเชื่อถือได้ ทั้งนี้ได้ให้ความสำคัญของการวิจัยข้อมูลภาคสนามมากที่สุด และใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยคำร้อยละเพื่อตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนควบคู่กัน ผู้วิจัยใช้วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย 2 รูปแบบดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร ด้วยวิธี

1.1 ศึกษาหาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่

2.1 แยกและจัดหมวดหมู่ประเภทของข้อมูลและเอกสารทั้งหมด

2. วิธีการศึกษาจากภาคสนามหรือพื้นที่วิจัย

ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่นที่ศึกษาเป็นระยะเวลานานและเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ฝึกลงสังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชน และใช้เทคนิคในการศึกษาหลายรูปแบบเข้ามาประกอบกันเพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด ทำในระดับปัจเจกบุคคลและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปในชุมชน มีการวางตัว ปรับตัว ความเป็นกันเอง และแสดงตนว่าเป็นนักศึกษาปริญญาโท ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน เข้ามาศึกษาและวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ และมีการใช้เทคนิคและวิธีการสำคัญ ๆ ดังนี้

2.1 การสังเกตแบบทั่วไป โดยการเข้าไปในพื้นที่วิจัยเพื่อทำการสำรวจพื้นที่และเก็บข้อมูลเบื้องต้น เช่น ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเตรียมตัวในเรื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการวิจัยครั้งนี้ได้อย่างถูกต้อง

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชน มีการใช้ชีวิตร่วมกับผู้คนในชุมชน เหมือนบุคคลทั่วไป สังเกตกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

2.3 การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ ทั้งแบบสัมภาษณ์ทั่วไป สัมภาษณ์แบบเจาะลึก สัมภาษณ์กลุ่มหรือสนทนากลุ่ม

2.4 การบันทึกภาคสนาม ผู้วิจัยมีการจดบันทึกข้อมูลทุกครั้งที่เข้าไปสัมภาษณ์หรือสังเกต มีการใช้เครื่องมืออื่น ๆ เข้าช่วย เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ

ประชากรและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญรอง ได้แก่ ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน่วยงานประจำในชุมชนท่าแร่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์สูงในเรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรมชุมชน และธรรมชาติ (กายภาพ) ของชุมชนท่าแร่ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก (key informant) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และพิจารณาคัดเลือกตัวอย่างเอง

วิธีการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก มีจำนวน 20 ราย โดยใช้แนวทางในการคัดเลือกดังนี้

1. เป็นผู้นำทางศาสนา ได้แก่ สังฆราช บาทหลวง แม่ชี ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรมชุมชน จำนวน 5 ราย
2. เป็นปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้ ผู้นำชุมชน และผู้อาวุโส ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลท่าแร่ มรรคทายกวัดและกรรมการบริหารวัดท่าแร่ จำนวน 15 ราย
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลักในข้อ 1 และข้อ 2 เป็นผู้มีความพร้อมที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท่าแร่

การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญรอง จำนวน 5 ราย มีดังนี้

1. ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน่วยงานประจำหมู่บ้าน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ฟื้นฟูชุมชนท่าแร่ จำนวน 3 ราย
2. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชนท่าแร่ ที่มีกิจการร้านอาหาร และบริการการท่องเที่ยว 2 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Ltruetural interview) กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก เครื่องเขียน และตัวผู้วิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทุติยภูมิ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการรวบรวมข้อมูลจาก
 - 1.1. การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 - 1.2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย และบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ ประเภท รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับ

สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการศึกษา กิจกรรมการท่องเที่ยว วิถีชีวิต คติความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม และรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของชุมชนท่าแร่

2. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม หรือพื้นที่วิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

2.1 การลงพื้นที่วิจัย เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นได้จากการสำรวจพื้นที่ และสภาพทั่วไปในปัจจุบันของชุมชนท่าแร่ โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน และการสังเกต ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ลักษณะภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ชุมชน วิถีชีวิตชุมชน นำมาเก็บรวบรวมเป็น หมวด หมู่ และประเภทไว้ เพื่อนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ

2.2 ลงพื้นที่วิจัยอีกครั้งและเข้าไปเก็บข้อมูลแบบเจาะลึกและเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในเทศกาลประจำปีของชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาจัด หมวด หมู่ ประเภท ให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้เทคนิคในการวิจัยหลายรูปแบบเข้ามาประกอบกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด ทำทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและชุมชนท้องถิ่น นำข้อมูลที่ได้ไปให้ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบให้ดูว่ามีความเที่ยงตรงหรือไม่ เพียงใด จากนั้นทำการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดนำมาทบทวนและจัดเรียง แล้วสรุปข้อมูลที่ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งได้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์จากภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากทั้ง 2 ส่วน นำมาวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้ (content analysis) และนำมาเขียนรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยแยกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis) เชิงคุณภาพที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการบันทึกภาคสนาม จากนั้นนำมาวิเคราะห์เป็นระยะ ๆ ของช่วงที่ลงพื้นที่วิจัย ด้วยวิธีอุปมัย (analysis induction) คือการตีความ การสร้างข้อสรุปข้อมูลให้เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น พิธีกรรมทางศาสนาคริสต์และประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนท่าแร่ รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ซึ่งจะได้ข้อมูลสรุปในระดับหนึ่ง จากนั้นนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่น ๆ จากการบันทึกภาคสนาม นำข้อมูลที่สรุปได้มาให้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้ นักวิชาการ ตรวจสอบอีกครั้ง มีการปรับแก้ไข ตัดทอนข้อมูลในบางส่วนที่แตกต่างกันออกไปให้เหลือข้อมูลที่เป็นส่วนของลักษณะร่วมกัน จากนั้นจึงสร้างข้อมูลการวิเคราะห์ออกมาเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

สถานที่ในการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาที่ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ ใช้ระยะเวลาทั้งหมด 6 เดือน โดยเริ่มจากเดือน เมษายน พ.ศ. 2558 จนถึงเดือน กันยายน พ.ศ. 2558

ปฏิทินการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 1 ปฏิทินการปฏิบัติงาน

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	สถานที่
เม.ย.58	ผู้วิจัยเข้าสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง	สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยต่าง ๆ
พ.ค.58	ทบทวนวรรณกรรม/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	บ้าน/สำนักงาน
มิ.ย. 58	เขียนร่างงานวิจัย	ของตนเอง
ก.ย.58	พบประธานกรรมการ และกรรมการร่วมตรวจงานวิจัย เพื่อขอคำแนะนำแก้ไขร่างงานวิจัย นำร่างงานวิจัยเสนอประธานกรรมการร่วมตรวจงานวิจัย เพื่อตรวจข้อบกพร่องที่พึงมีพิมพ์ต้นฉบับ 3 บท และนำเสนอประธานกรรมการ กรรมการร่วมตรวจงานวิจัย	บ้าน/สำนักงาน ของตนเอง สรป.สกลนคร บ้านของตนเอง

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เจาะลึก กลุ่มเป้าหมาย เป็นการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจงจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ผู้อาวุโสในหมู่บ้านเจ้าหน้าที่ และประชาชนในชุมชนท่าแร่ โดยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ตอนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

สภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 จากการสัมภาษณ์และข้อมูลจากเอกสาร สรุปได้ดังนี้

สภาพทั่วไปของชุมชนท่าแร่ มีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของประชาชน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประชาชนของชุมชนท่าแร่ มีสภาพปรากฏตามตารางที่ 1 คือ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มประชาชนทั่วไป

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	12	40.00
หญิง	18	60.00
รวม	30	100
3. สถานภาพ		
โสด	9	30.00
สมรส	21	70.00
แยกกันอยู่	0	0.00
หย่าร้าง	0	0.00
รวม	30	100
4. ศาสนา		
พุทธ	9	30.00
คริสต์	21	70.00
อิสลาม	0	0.00
อื่นๆ	0	0.00
รวม	30	100
5. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	1	3.33
มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	20.00
อนุปริญญา/เทียบเท่า	2	6.67
ปริญญาตรี	20	66.67
สูงกว่าปริญญาตรี	1	3.33
รวม	30	100
6. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน		
ต่ำกว่า 20 ปี	8	26.67
21-30 ปี	6	20.00
31-40 ปี	8	26.67

41-50 ปี	6	20.00
51-60 ปี	2	6.67
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	0	0.00
รวม	30	100
7. อาชีพ		
รับจ้างทั่วไป	5	16.67
เกษตรกร	1	3.33
พนักงานของรัฐ	12	40.00
ข้าราชการ	7	23.33
อื่น ๆ	5	16.67
รวม	30	100
8. บทบาทและหน้าที่รับผิดชอบในชุมชน		
ผู้นำทางศาสนา	0	0.00
ผู้นำชุมชน	6	20.00
ประชาชนทั่วไป	19	63.33
กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ	1	3.33
อื่น ๆ	4	13.33
รวม	30	100
9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	3	10.00
5,001-10,000 บาท	10	33.33
10,001-15,000 บาท	6	20.00
15,001-20,000 บาท	7	23.33
20,001 บาทขึ้นไป	4	13.33
รวม	30	100

จากตารางที่ 2 สถานภาพทั่วไปของประชาชนทั่วไปพบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60 มีอายุมากกว่า 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา คือ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีสถานะภาพสมรส มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาคือ สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 30.00 33 มีศาสนาคริสต์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมา

คือ ศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 66.67 รองลงมา คือมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 00.00 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 20 ปี และ 31-40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.67 รองลงมาคือ 21-30 ปี และ 41-50 ปี คิดเป็น ร้อยละ 20.00 มีอาชีพพนักงานของรัฐมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ ข้าราชการ คิดเป็น ร้อยละ 23.33 บทบาทและหน้าที่รับผิดชอบในชุมชน พบว่าเป็นประชาชนทั่วไปมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 63.33 รองลงมาคือ ผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนพบว่ามีรายได้ ระหว่าง 5,001-10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ 15,001-20,000 บาท คิด เป็นร้อยละ 23.33 ตามลำดับ

ลักษณะทางธรรมชาติ (ภูมิศาสตร์ชุมชน) ชุมชนท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัด สกลนคร ตั้งอยู่ด้านเหนือของตัวเมืองสกลนคร ริมฝั่งหนองหารสกลนครซึ่งเป็นหนองน้ำจืด ธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน และอันดับ 2 รองจากบึงบอระเพ็ด เป็นอยู่ข้างอู่น้ำของ ชาวสกลนครที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ เป็นแหล่งประมงน้ำจืดและแหล่งน้ำจืดที่ใช้ อุปโภคบริโภค มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานนับพันปี ชุมชนท่าแร่เป็นชุมชนหนึ่งจาก 90 หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมฝั่งหนองหารสกลนคร ในส่วนที่ศึกษาชุมชนท่าแร่ในปัจจุบันมีอาณาเขต

ทิศเหนือ	จด บ้านหนองกระบอ ตำบลนาแก้ว อำเภอโพธิ์นาแก้ว จังหวัดสกลนคร
ทิศตะวันออก	จด บ้านนาแก้ว ตำบลนาแก้ว อำเภอโพธิ์นาแก้ว จังหวัดสกลนคร
ทิศใต้	จด หนองหารสกลนคร (ริมฝั่ง) สาธารณะประ โยชน์
ทิศตะวันตก	จด หนองหารสกลนคร และบ้านดอนเชียงบาน ตำบลเชียงเครือ อำเภอ เมือง จังหวัดสกลนคร

ลักษณะทางกายภาพ ชุมชนท่าแร่เป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำหนองหาร ที่ลาดเอียงมาจาก ด้านทิศเหนือ ริมฝั่งหนองหารเป็นหาดหินแ่ (ดินลูกรัง) ลาดเอียงลงไปในหนองหาร เมื่อถึง ฤดูแล้งระดับน้ำในหนองหารลดลงจะเป็นตม้าน้ำที่ตมามาก มองฝั่งตรงข้ามกับตัวเมืองสกลนคร ในยามเย็นจะเห็นเทือกเขาภูพานที่ทอดยาวตระหง่าน สวยงามตามธรรมชาติอย่างยิ่ง ลักษณะของ ดินส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มดินชุดพิมายสีเทา มีลำห้วยแกลบ ฤดูฝนน้ำจะไหลลงไปสู่หนองหารซึ่งอยู่ ทางด้านตะวันออกของชุมชน พืชพันธุ์ธรรมชาติ เป็นป่าโคก หรือป่าเต็งรัง ปัจจุบันลดลงเพราะถูก แผล้วางลงเป็นพื้นที่อยู่อาศัย และทำนา ปลูกพืชเชิงเดี่ยว

ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อนหรือทุ่งหญ้าสะวันนา (tropical savanna climate) เหมือนกับหมู่บ้านในภาคอีสานทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ มีอากาศร้อนและแห้งแล้งสลับกับความชุ่มชื้นในฤดูฝน จึงมี 3 ฤดู คือ ฤดูฝน (พฤษภาคม-กันยายน), ฤดูแล้ง (ตุลาคม-กุมภาพันธ์) และฤดูร้อน (มีนาคม-พฤษภาคม)

จากลักษณะทางกายภาพหรือสภาพธรรมชาติดังกล่าว ชุมชนท่าแร่ในอดีตเป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ประกอบกับการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกของผู้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยได้มีการเลือกชัยภูมิที่เหมาะสม มีการวางผังเมือง (ชุมชน) แบบตะวันตกที่ยอดเยี่ยมที่ไม่มีปรากฏในชุมชนรอบ ๆ หนองหารจึงเป็นจุดเด่นหรือจุดขายในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3. ประวัติศาสตร์ชุมชน ถือเป็นศักยภาพชุมชนของบ้านท่าแร่ พอสรุปได้ดังนี้

3.1 การตั้งถิ่นฐานของชาวท่าแร่ จากการศึกษาพบว่า ผู้คนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านท่าแร่มี 2 กลุ่ม คือ

1. ชาวท่าแร่เชื้อสายญวน อพยพมาจากประเทศเวียดนามเนื่องจากหนีภัยสงคราม (สงครามอินโดจีน) ไม่อยากอยู่ใต้ปกครองของฝรั่งเศส

2. ชาวท่าแร่ที่อพยพมาจากประเทศลาว ในสมัยรัชกาลที่ 5 อพยพและถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่อาศัย

กลุ่มชาวท่าแร่เชื้อสายญวน มีความเป็นมาเชื่อมโยงจากการเผยแพร่ศาสนาพุทธในเอเชีย โดยเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2207 มีการเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกในเวียดนาม โดยฝรั่งเศสเป็นผู้นำเอาศาสนาเข้ามาเผยแพร่ จนปี 2300 มีทหารอาสาสมัครนักสอนศาสนาเข้าไปในเวียดนามมากขึ้น เกิดเหตุการณ์ไม่สงบจากความขัดแย้งรุนแรงชาวเวียดนามต่อต้านศาสนาพุทธมากขึ้น จนฝรั่งเศสยกกำลังทหารเข้ายึดเวียดนาม และในปี 2426 คริสตังชาวเวียดนามที่รักสันติเกลียดการรบราฆ่าฟัน จึงพากันอพยพมาทางตะวันตกข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเข้ามาอยู่ที่นครพนม มุกดาหาร และอุบลราชธานี และเมืองสกลทวาปี (เมืองสกลนคร) ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2427 คุณพ่อยวง บัปติस्ता โปรคม ได้เดินทางมายังสกลนครเพื่อเยี่ยมเยียนชาวคริสตัง และได้เปิดศูนย์คาทอลิกขึ้น ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2427 ต่อมาคุณพ่อชาเวียร์ เกโก ได้พาครอบครัวคริสตังอพยพข้ามหนองหารมาตั้งที่ บ้านท่าแร่ ต่อมาเปลี่ยนเป็นท่าแร่

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก ได้กล่าวสรุปถึงการตั้งบ้านเรือนยุคแรกของผู้คนที่อพยพมาจากเมืองสกลนครว่า “อาศัยในเพิง มุงหลังคาด้วยแฝก ดินอยู่กับพื้นดิน มีอยู่ 2-3 หลังพร้อมกับโรงเรือนที่ใช้เป็นวัดเท่านั้น ต่อมาบาทหลวงยอแซฟ คอมมูริเออร์ เข้ามาดำเนินการปกครองชุมชนแห่งนี้ จึงได้มีการวางแผนพัฒนาชุมชนท่าแร่ ทั้งการจัดวางผังเมือง

และการปลูกสร้างศาสนสถาน ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของศักยภาพชุมชนท่าแร่มาจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ ด้านการจัดวางผังเมือง บาทหลวงยอแซฟ คอมบุริเฮอร์ ได้นำวิธีการวางผังเมืองแบบตะวันตกมาใช้ คือ การวางผังเมืองแบบตารางเหลี่ยม โดยมีถนนสายหลักขนานกับชายฝั่งหนองหารเมืองสกลนคร และถนนอีกหลายสายตัดพื้นที่ออกเป็นล๊อค ๆ ให้ตั้งบ้านเรือนตามริมถนนเหล่านี้ ตามฐานะของคน บ้านเรือนจึงดูเป็นระเบียบเรียบร้อย กระจายออกไปจากศูนย์กลางชุมชน คือ โบสถ์ ซึ่งมีความแตกต่างจากชุมชนทั่วไป ที่ตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามลำน้ำ หรือ โคน โพน เนิน ไม่เป็นระเบียบ ส่วนด้านอาคารบ้านเรือนจะมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน เช่น ชาวยุวน คนพื้นเมือง คนอพยพมาจากลาว หรือเวียดนามในระยะหลัง แต่ที่น่าสนใจคือ เรือนแถวชั้นเดียวที่พื้นติดดิน และเรือนแถวเป็นตึกดิน ซึ่งเป็นศิลปะแบบตะวันตกผสมกับยุวน ที่มีราคาสูงเพราะใช้วัสดุและช่างที่มีความชำนาญในการก่อสร้าง ปัจจุบันยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปในชุมชนท่าแร่ เช่น ตึกดิน บ้านชั้นเดียว ในขณะที่รูปแบบบ้านเรือนที่นิยมในปัจจุบันถูกผสมผสานไปแบบใหม่จนแทบจะไม่พบเห็นอีกต่อไป จึงต้องมีการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้รู้ถึงศิลปวัฒนธรรมเดิมของชุมชน ที่มีรูปลักษณะอย่างไร เพราะเป็นการบ่งบอกถึง ความคิด ความรู้สึก ความรู้ และความซาบซึ้งในศิลปะในอดีตได้เป็นอย่างดี

4. วัฒนธรรมชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก สรุปว่า วัฒนธรรมชุมชนของชาวท่าแร่ ที่น่าสนใจ คือ ประเพณีวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 สายคือ สายศาสนาพุทธ มี 5 ประเพณี ได้แก่ บุญมหาชาติ (บุญพระเวส) สงกรานต์ ลอยกระทง บุญเข้าพรรษา และบุญออกพรรษา ซึ่งจะมียุอยู่ในชุมชนท่าแร่ที่ร่วมกับชุมชนชาวพุทธอยู่ร่วมด้วย คือ ที่บ้านพระโค เป็นชุมชนพุทธท่ามกลางชุมชนคริสต์ล้อมรอบ และอีกสาย คือ สายศาสนาคริสต์ มี 5 ประเพณีที่โดดเด่นจนกลายเป็นศักยภาพชุมชน ที่ควรอนุรักษ์ ได้แก่ การสวดสายพระคำเดือนแม่พระ (เดือนตุลาคม) แห่งเทียนปีสกา (เดือนมีนาคม-เดือนเมษายน) ฉลองนักบุญ (วันเสาร์ของต้นเดือนพฤศจิกายน) ฉลองวัด (เดือนมกราคม) และคริสต์มาสแห่ดาว (24-25 เดือนธันวาคม) ผู้วิจัยสรุป วัฒนธรรมชุมชนที่สำคัญ ๆ ในชุมชนท่าแร่ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดังนี้

ประเพณีสวดสายพระคำเดือนแม่พระ เป็นพิธีกรรมที่สวดวิงวอนขอแม่พระ (พระมารดาของพระเยซูเจ้า) ของชาวท่าแร่ ในช่วงเดือนตุลาคม ตลอดทั้งเดือน โดยเชื่อว่าเมื่อสวดวิงวอนแล้วจะได้ตามเสด็จขอพรจากแม่พระ

ประเพณีฉลองนักบุญทั้งหลาย (จุดเทียนให้ปู่ ย่า ตา ยาย ป่าศักดิ์สิทธิ์) เป็นประเพณีทำบุญให้ผู้ตาย ตามความเชื่อของชาวท่าแร่ว่าวันสุดท้ายของโลกจะมีการพิพากษาถึงผลกรรมที่ผู้ตายและผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่พร้อมกัน ในวันจุดเทียนจะมีการทำความสะอาดป่าศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งญาติของ

ผู้ตายจะไปทำความสะอาดตามหลุมฝังศพ และมีการจุดเทียนนำข้าวปลาอาหารไปถวายในพิธีมิสซา หลังจากนั้นก็กลับมาบ้านจัดทำกับข้าวกินกันภายในครอบครัว ถือเป็นวันรวมญาติอีกวันหนึ่งด้วย

ประเพณีแห่ดาวในวันฉลองคริสต์มาส การจัดงานประเพณีฉลองคริสต์มาสและแห่ดาวของชาวบ้านท่าแร่จะจัดกันในวันที่ 24 ธันวาคม ของทุกปี ก่อนถึงวันฉลองชาวบ้านจะจัดประดับตกแต่งบ้านเรือนด้วยไฟแสงสี จัดทำรูปดาว ต้นคริสต์มาส ตามบ้านเรือนที่เป็นถนนสายกลาง หมู่บ้านจะเริ่มประดับก่อนใครเพื่อน วันนี้นักชาวบ้านท่าแร่ถือเป็นวันรวมญาติอีกวันหนึ่ง ปัจจุบันประเพณีแห่ดาวท่าแร่กลายเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีของชาวเมืองสกลนครไปแล้ว ดังคำกล่าวทั่วไปในพื้นที่สกลนครว่า “สุขสันต์วันคริสต์มาส”

นอกจากนี้ยังมีประเพณีบุญกองข้าวและฉลองวัด ประเพณีถือศีลอดและแห่เทียนปีศา ซึ่งชุมชนท่าแร่ได้ถือปฏิบัติกันมาอย่างสม่ำเสมอ นับเป็นประเพณีวัฒนธรรม ที่ควรอนุรักษ์ไว้ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสร้างสันติสุขร่วมกันในทุก ๆ ศาสนา

แนวทาง ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

จากผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นถึงปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ดังนี้

1. ปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
 - 1.1 ความสนใจของคนในชุมชน คนในชุมชนไม่ให้ความสำคัญ ขาดความร่วมมือของชุมชน และไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 - 1.2 ภาครัฐสร้างโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่โดยไม่ทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ จึงส่งผลกระทบต่อให้มีปัญหาตามมา
 - 1.3 ขาดความร่วมมือกันระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ
 - 1.4 สถานที่ท่องเที่ยวทรุดโทรม ขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง
 - 1.5 ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และการผลักดันการท่องเที่ยว
2. แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

2.1 ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และส่งเสริมให้ความรู้แก่คนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.2 ควรมีการให้ความรู้กับคนในชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาให้ข้อเสนอแนะและให้ความรู้กับคนในชุมชน

2.4 ควรดูแลรักษาความสะอาดสถานที่ท่องเที่ยว และปรับภูมิทัศน์ให้สะอาดสวยงามเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว

2.5 ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และการผลักดันการท่องเที่ยว

3. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.1 ควรจัดทำประชาคมแสดงความคิดเห็นถึง ผลดี และผลเสียในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จากการศึกษาสัมภาษณ์เจาะลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลักและการสนทนากลุ่ม พบว่า มีความคิดเห็นดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้น บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร “บ้านท่าแร่เป็นชุมชนที่มีประชาชนนับถือศาสนาคริสต์มากที่สุด วันอาทิตย์คนในชุมชนจะพากันเข้าโบสถ์ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นประจำ และตอนเช้าก่อนไปโรงเรียนเด็กจะเข้าอาสนวิหารอัครเทวดามิกาแอล ท่าแร่ เพื่อเรียนศาสนาก่อนที่จะไปโรงเรียน”

ผู้นำศาสนา

“บ้านท่าแร่ในอดีตประมาณปี พ.ศ. 2427 ประชากรชาวท่าแร่เป็นคริสตชน ที่อพยพมาจากประเทศเวียดนามประมาณ 40 คน เข้าอาศัยอยู่ในตัวเมืองสกลนคร และมีบาทหลวงเกโก (มิชชันนารี ชาวฝรั่งเศส) เป็นผู้ดูแลความเป็นอยู่ แต่เนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น พร้อมกับมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคน จึงได้มีการย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่บ้านท่าแร่ โดยทางเรือข้ามหนองหารมายังบริเวณที่เป็นบ้านท่าแร่ในปัจจุบัน หมู่บ้านนี้มีผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมตารางหมากรุก คล้ายกับบ้านเมืองในแถบประเทศตะวันตก และยังมีการตั้งบ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมแบบฝรั่งเศสที่ที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านท่าแร่”

ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ถ้าจะมีการจัดให้บ้านท่าแร่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้ง 3 ด้านมีความเหมาะสมและมีประโยชน์เป็นอย่างมาก เพราะบ้านท่าแร่มีภูมิทัศน์ที่ติดกับหนองหารที่สวยงามที่สุด มีวัฒนธรรมที่โดดเด่น ด้านพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์ คำสอน ความเชื่อ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เล่าสืบต่อกันมา และเห็นได้จาก

โบราณสถาน เช่น บ้านโบราณ คลุหาสน์โบราณ เป็นต้น อยากจะเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวได้มาศึกษา ซึ่งจะทำให้รายได้คนในหมู่บ้านและเศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น”

ผู้นำชุมชน

“มีความเหมาะสม และมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งที่จะจัดการการท่องเที่ยวบ้านท่าแร่ เพราะจะทำให้มีการอนุรักษ์ธรรมชาติให้คงอยู่ พร้อมกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีอยู่ให้มีการสืบทอดสืบทอดกันไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน”

ผู้นำทางวิชาการ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควรมีการพัฒนาทัศนียภาพริมหนองหาร และจัดการท่องเที่ยวทางเรือ โดยมีการสำรวจเส้นทางที่เหมาะสม และปลอดภัย ส่วนทางด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรม ที่โดดเด่น คือ เทศกาลแห่ดาว จะมีการจัดตกแต่งบ้านโบราณ โบสถ์ ด้วยไฟแสงสีที่มีความสวยงาม”

ปราชญ์ชาวบ้าน

“ควรมีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทั้ง 3 ด้าน แต่ให้คงรูปแบบเดิมให้มากที่สุด เช่น การพัฒนาทัศนียภาพหนองหารโดยการถางหญ้าริมหนองหาร และจัดจุดชมวิวก่อนหน้าแพพักผ่อน การดูแลรักษาความสะอาดบริเวณรอบ ๆ ศาสนสถาน หรือบ้านโบราณ และการถ่ายทอดเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ที่มีมาในหมู่บ้านท่าแร่ให้มีเรื่องเล่าสืบทอดกันไป”

ผู้นำชุมชน

“บ้านท่าแร่ เป็นหมู่บ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามอยู่แล้ว คือ บ้านโบราณ โบสถ์ และประเพณีทางศาสนาที่สามารถถ่ายทอดให้บุคคลภายนอกเข้ามาสัมผัสได้ และมีหนองหาร ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีความงามในตัว หากได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมความงาม พักผ่อนหย่อนใจ และสามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนจากการท่องเที่ยวได้”

ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “สภาพปัจจุบันของบ้านท่าแร่ มีความพร้อมอยู่แล้วในทั้ง 3 ด้าน แต่ยังมีปัญหาในการจัดการ โดยขาดความร่วมมือของคนในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนไม่เต็มที่ โบราณสถานส่วนใหญ่ มีเจ้าของยังไม่ได้ออบให้รัฐ รัฐจึงเข้าไปจัดการลำบาก”

ผู้นำชุมชน

“สถานที่ท่องเที่ยวในบ้านท่าแร่ยังทรุดโทรม ขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง และขาดความร่วมมือกันของคนในชุมชน ผู้นำ และภาครัฐ”

ผู้นำทางวิชาการ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “อยากให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาร่วมพัฒนาอย่างจริงจัง กลุ่มภาครัฐเข้ามาช่วยต่อยอดผลิตภัณฑ์ในชุมชน อยากให้มีตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และให้ผู้มีความรู้ ความชำนาญ เข้ามาช่วยในการออกแบบผลิตภัณฑ์”

ผู้นำชุมชน

“ประชาชนในชุมชนช่วยกันดูแลรักษา และอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ให้คงอยู่และคงเดิมให้มากที่สุด เช่น ดูแลรักษาความสะอาด ไม่ขีดเขียน และที่สำคัญคือให้ความรู้แก่คนรุ่นหลังเพื่อจะทำให้คนรุ่นหลังเห็นถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของบ้านท่าแร่ให้สืบต่อไป”

ปราชญ์ชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “อยากให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างจริงจัง”

ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

“ผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดทำประชาคมแสดงความคิดเห็นถึง ผลดี และผลเสีย ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ เพื่อนำข้อเสนอแนะ และปัญหาต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาในการจัดการท่องเที่ยวบ้านท่าแร่ต่อไป”

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นภาพรวมทั้งหมด โดยเริ่มต้นตั้งแต่หัวข้อวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย คำถามการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมต่อไป

หัวข้อการวิจัย ผู้วิจัยเข้าศึกษาใน โครงการศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตและพบเห็นแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งทั้งในจังหวัดสกลนครและต่างจังหวัดในประเทศไทย ที่มีการส่งเสริมและพัฒนาจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในขณะที่เดียวกันมีข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ได้ลงข่าวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนครมีหลายแห่งที่น่าสนใจ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความคิดว่าเรื่องนี้น่านำมาศึกษาวิจัยอย่างจริงจังและมีหลักวิชา จึงได้พูดคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาจนทำให้เกิดการวิจัยเรื่องนี้ขึ้นมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยมุ่งเน้นถึงศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

คำถามการวิจัย ผู้วิจัยตั้งคำถามการวิจัยไว้ว่า สภาพและปัญหาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน/บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีลักษณะอย่างไร อะไรบ้าง ที่จะนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่พึ่งตนเองได้และดำรงอยู่อย่างยั่งยืนและมีชื่อเสียงของจังหวัดสกลนครต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาพื้นที่ชุมชนท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดสกลนคร มีความหลากหลายทางภูมิโนทัศน์และมีความเข้มแข็งชุมชนในมิติต่าง ๆ และมีคุณสมบัติ

เป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ที่สามารถนำไปสู่การอธิบายและให้ความหมายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ผู้วิจัยคาดว่าข้อมูลที่ได้นี้จะประโยชน์ต่อระดับบุคคล ชุมชนท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในด้านวิชาการ และปฏิบัติการได้ด้วย

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาหาข้อมูลจาก หนังสือ ตำรา วารสาร บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยตัวผู้วิจัยเองและจากคำแนะนำของผู้รู้และนักวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยเน้นการวิจัยในภาคสนามเป็นสำคัญ และผู้วิจัยได้เลือกเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลักประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน/ผู้รู้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่รัฐ และชาวบ้านทำไร่ ซึ่งกำหนดขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีโครงสร้างครอบคลุม 2 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่จะสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกได้

2. แบบบันทึกภาคสนาม สำหรับการบันทึกข้อมูลจากการสนทนากลุ่มหรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เมื่อผู้วิจัยเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่ศึกษา ซึ่งแสดงถึงความสำคัญ การให้ความหมายของการกระทำหรือกิจกรรมตามวัฒนธรรม ความเชื่อ ความเข้าใจ อุดมการณ์และแนวคิด ของคนในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลภาคสนามจากแบบสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ด้วยวิธีอุปมัย หรือการตีความ สร้างข้อสรุปข้อมูลเป็นรูปธรรม และสรุปข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ได้ทำการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มเป้าหมาย เป็นการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจงจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน โดยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ได้ผลสรุปดังนี้

สถานภาพทั่วไปของประชาชนทั่วไปพบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60 มีอายุมากกว่า 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีสถานะภาพสมรส มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาคือ สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีศาสนาคริสต์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาคือ ศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 30.00 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมา คือมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 00.00 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 20 ปี และ 31-40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.67 รองลงมาคือ 21-30 ปี และ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.00 มีอาชีพพนักงานของรัฐมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ ข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 23.33 บทบาทและหน้าที่รับผิดชอบในชุมชน พบว่าเป็นประชาชนทั่วไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.33 รองลงมาคือ ผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนพบว่ามีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ 15,001-20,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 23.33 ตามลำดับ

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

1.1 ขาดความสนใจของคนในชุมชน คนในชุมชนไม่ให้ความสำคัญ ขาดความร่วมมือของชุมชน และไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.2 ภาครัฐสร้างโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่โดยไม่ทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ จึงส่งผลกระทบต่อให้มีปัญหาตามมา

1.3 ขาดความร่วมมือกันระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ

1.4 สถานที่ท่องเที่ยวทรุดโทรม ขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง

1.5 ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และการผลักดันการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2. ศึกษา แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

2.1 ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และส่งเสริมให้ความรู้แก่คนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.2 ควรมีการให้ความรู้กับคนในชุมชนในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาให้ข้อเสนอแนะและให้ความรู้กับคนในชุมชน

2.4 ควรดูแลรักษาความสะอาดสถานที่ท่องเที่ยว และปรับภูมิทัศน์ให้สะอาดสวยงามเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว

2.5 ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และการผลักดันการท่องเที่ยว

2.6 ควรจัดทำประชาคมแสดงความคิดเห็นถึง ผลดี และผลเสียในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

สภาพและปัญหาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษา สภาพและปัญหาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร สรุปได้ว่าสภาพศักยภาพของชุมชนท่าแร่ที่สามารถนำมาซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้นั้น ประกอบด้วยสภาพทั่วไปของประชาชน สภาพทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ของชุมชน และวัฒนธรรมชุมชน สำหรับสภาพทั่วไปของประชาชนคนท่าแร่ พบว่าเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ถึงร้อยละ 60 นับถือศาสนาคริสต์มากที่สุดร้อยละ 70 รองลงมาคือศาสนาพุทธร้อยละ 30 อาชีพพนักงานของรัฐมากที่สุดร้อยละ 40 รองลงมาคือข้าราชการร้อยละ 23 (รายงานประจำปีเทศบาลตำบลท่าแร่, 2559)

ศักยภาพด้านธรรมชาติ ชุมชนท่าแร่ตั้งอยู่ริมหนองหารสกลนคร หากเดินทางโดยรถยนต์ไปตามเส้นทาง สกลนคร-นครพนม มีระยะทาง 22 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองในขอบเขตพื้นที่หนองหารสกลนคร ประมาณ 8-10 กิโลเมตร มีลำห้วยไหลผ่านชุมชนด้านตะวันออกลงสู่หนองหารสกลนคร ลำห้วยจันทน์ ไหลลงสู่หนองหารสกลนคร ลำน้ำทั้ง 2 สายเป็นลำน้ำขนาดเล็กจะมีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น เนื่องจากมีภูมิประเทศหรือที่ตั้งติดกับหนองหารสกลนคร ด้านทิศใต้ของชุมชนซึ่งมีภูมิทัศน์ที่สวยงามในตอน เช้า-เที่ยง-เย็น จะมองเห็นตัวเมืองสกลนครฝั่งตรงข้ามมีสถานีประมงน้ำจืดสกลนคร ประปาภูมิภาค อาคาร/ตึก/สำนักงานของโรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล

โรงพยาบาลจังหวัดสกลนคร และโรงแรม อาคารพาณิชย์ต่าง ๆ อย่างสวยงาม ประกอบกับตอนเย็นที่ท้องฟ้าโปร่งจะมองเห็นทิวทัศน์ของเทือกเขาภูพานและตะวันตกดิน ทอดยาวไปดูเหมือนจดขอบฟ้า นอกจากนี้จะมองเห็น เกาะ ดอน อยู่กลางหนองหารที่ตะหง่าอยู่ เช่น ดอนสวรรค์ ดอนสะคราม ดอนพระกาน ในขณะเดียวกันทำน้ำริมหนองหารของชุมชนท่าแร่ซึ่งมีระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร เดิมเป็นชายหาดที่ไม่มีวัชพืชที่ปกคลุมจะมองเห็นน้ำหนองหารที่ใสสะอาด เป็นแหล่งประมงน้ำจืดของคนท่าแร่ ปัจจุบันเทศบาลตำบลท่าแร่ได้ปรับภูมิทัศน์ใหม่จึงกลายเป็นแหล่งธรรมชาติที่เปลี่ยนไป ธรรมชาติจึงเป็นศักยภาพหนึ่งของชุมชนท่าแร่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวหากมีการปรับปรุงทัศนียภาพริมหนองหารสกลนครให้คงธรรมชาติให้เหมือนในอดีตได้ในระดับหนึ่ง (ภาพประกอบในภาคผนวก)

ศักยภาพด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ชุมชนท่าแร่เป็นชุมชนที่เก่าแก่อายุยาวนานนับศตวรรษ โดยถือเอาปี พ.ศ. 2426 เป็นต้นมาจะมีอายุ 133 ปี ซึ่งมีคุณพ่อชาเวียร์ เกโก ได้พาครอบครัวคริสตังค์อพยพข้ามหนองหารเข้ามาตั้งบ้านท่าแร่ (ต่อมาเป็นท่าแร่) ผู้คนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานนั้นมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ฉวน ลาว (ย้อ กะเลิง ภูไท ไทลาว) การมาตั้งถิ่นฐานในชุมชนท่าแร่ของผู้คนเหล่านี้ได้นำเอาวิถีวัฒนธรรมตามมาด้วย เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย ศิลปวัฒนธรรม การสร้างถนนกลางหมู่บ้านอันเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ที่หาได้ยากยิ่งแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะการสร้างตึกอิฐถือปูน มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมทั้งแบบตะวันออกและตะวันตกผสมผสานกัน (ช่างตะวันตกกับช่างฉวน) จะ ได้เห็นที่ยังคงอยู่ คือ ตึกดิน ตึกยายเกรียม อุดมเดช เป็นต้น นอกจากนี้สถาปัตยกรรมตะวันตกที่น่าสนใจ คือ โบสถ์คริสต์ วัดมหาพรหมมีคาแอล อนุสาวรีย์เซนต์ไมเคิล (ภาพประกอบในภาคผนวก)

ศักยภาพด้านวัฒนธรรมชุมชน เนื่องจากบ้านท่าแร่เป็นชุมชนชาวคริสต์เป็นส่วนใหญ่ จึงมีวิถีวัฒนธรรมแบบชาวคริสต์ทั่วโลกที่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ชุมชนท่าแร่เป็นชุมชนคาทอลิกที่มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่โดดเด่นหลายอย่าง เช่น ประเพณีสวดสายประคำเดือนแม่พระ (พระมารดาของพระเยซู) ประเพณีถือศีลอดและแห่เทียนปัสกา ประเพณีฉลองนักบุญทั้งหลาย (จุดเทียนให้ผู้ตายป่าศักดิ์สิทธิ์) ประเพณีแห่ดาวในวันฉลองคริสต์มาสและประเพณีบุญกองข้าวและฉลองวัด ทั้ง 5 ประเพณีนี้ถือเป็นประเพณีที่จัดอยู่ในวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งชุมชนท่าแร่ได้จัดพิธีกรรมเหล่านี้มาโดยตลอด และถือว่าเป็นจุดขายและกำลังโดดเด่นที่สุดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ ประเพณีแห่ดาวในวันฉลองคริสต์มาส เดิมจัดพิธีการแห่ดาวเฉพาะภายในหมู่บ้านท่าแร่เท่านั้น ต่อมาได้มีการจัดงานแห่ดาวขึ้น โดยคณะกรรมการสภาอภิวัดให้ชาวท่าแร่แต่ละคุ่มนำดาวและแห่ขบวนมาประกวดกันในวันวันที่ 24 ธันวาคม ที่บ้านท่าแร่ จากนั้นนำเข้าร่วมแห่ดาวร่วมกับพี่น้องชาวคริสต์ในเมืองสกลนคร

ปัจจุบันประเพณีแห่ดาวได้ขยายไปยังชุมชนชาวคริสต์ที่กระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดสกลนคร ได้เข้าร่วมขบวนแห่และประกวดดาวด้วย จึงกลายเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่และเป็นประเพณีของชาวสกลนครไปแล้ว

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จากผลการศึกษารูปได้ว่า มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลักและผู้รู้หลายท่านได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ที่น่าสนใจไว้ว่า ก่อนที่จะหาแนวทางการพัฒนานั้นต้องศึกษาถึงปัญหาในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก่อนว่ามีอะไรบ้าง จึงจะค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาได้ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเกิดจาก (1) คนในชุมชนไม่ให้ความสำคัญขาดการร่วมมือร่วมใจ (2) สถานที่ท่องเที่ยวทรุดโทรมขาดการดูแลอย่างต่อเนื่อง (3) ภาครัฐสร้างโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ทับซ้อนโดยไม่แจ้งหรือสร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา (4) ขาดการสื่อสารและพัฒนาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ด้วยเหตุดังกล่าว จึงต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจ คุณค่าศักยภาพชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนท่าแร่ แล้วนำมาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนท่าแร่ในแต่ละเรื่อง โดยความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นทุกคน ทุกระดับ และเชิญผู้รู้ นักวิชาการ มาให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างสม่ำเสมอ

2. ควรจัดทำประชาพิจารณ์ แสดงแนวคิดอุดมการณ์ให้เห็นถึงผลดีผลเสียในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งการสืบค้นหาศักยภาพชุมชนที่จะเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ ซึ่งชุมชนท่าแร่เป็นชุมชนใหญ่ย่อมมีศักยภาพชุมชนที่หลากหลายอยู่ที่ยังไม่ได้นำมาแสดงผลออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม

3. ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนท่าแร่ในขณะเดียวกันก็สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด หรือคืนความรู้สู่บ้านเกิดของคนท่าแร่ ให้กลับคืนมาร่วมกันสร้างสรรค์และปรับภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนท่าแร่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสกลนครให้ได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งว่า “ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท่าแร่ มี 3 อย่าง คือ ด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรมชุมชน ถ้ามีการพัฒนาทั้ง 3 ด้านนี้แล้ว จะเกิดประโยชน์อย่างมาก เพราะบ้านท่าแร่มีภูมิทัศน์ที่ติดกับหนองหารสกลนครที่สวยงามที่สุด มีวัฒนธรรมที่โดดเด่น ด้านพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์ คำสอน ความเชื่อ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม มีประวัติศาสตร์ชุมชนที่เล่าสืบต่อกันมายาวนานจะเห็นได้

จากโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น บ้านโบราณ คฤหาสน์โบราณ ศาสนสถานโบราณ อยากจะเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษา...”

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะว่าควรมีการนำเอาผลการศึกษาไปใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงและอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวการปฏิบัติ และเป็นแบบอย่างการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้
2. ภาครัฐ หน่วยงาน เจ้าหน้าที่ราชการ ควรส่งเสริมสนับสนุนแผน และนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่นและชุมชนอื่น ๆ ด้วย
3. สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น ใช้ในการประกอบการเรียนการสอน โดยจัดกลุ่มมัคคุเทศก์น้อยในโรงเรียนของชุมชน และนำไปเป็นข้อมูลในการวิจัยต่อไปได้
4. นำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติการได้ เช่น ใช้ในการวางแผน นโยบายของเทศบาลตำบล หน่วยงานภาครัฐ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม หรือเชิงปฏิบัติการได้ เกี่ยวกับเรื่องศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของชุมชนอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน ชาวบ้าน กลุ่มองค์กรชาวบ้าน ที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปวางแผนและปรับปรุงให้ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น
3. ควรมีการศึกษา บทบาท หน้าที่ และผลกระทบจากการท่องเที่ยวขององค์กรภาครัฐ เอกชน และชุมชน ที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2529). **ทรัพยากรการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ศรีคริสโต.
คริสโตเฟอร์ เอช เลิฟล๊อค และลอเรน ไรท์. (2546). **การตลาดบริการ= Principles of Service Marketing and Management**. ออคัลย์ จาตุรงค์กุล, คลยา จาตุรงค์กุล และพิมพ์เดือน จาตุรงค์กุล แปลและเรียบเรียง. กรุงเทพฯ : เพียร์สันเอ็ดดูเคชันอินโดไชน่า.
- ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2545). **การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หน่วยที่ 1-7**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทรายคา ปัญญาวงศ์. (2557). **ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาบ้านหาดไคร้ เมืองท่าพระบาท แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 6(12), 17-30
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2543). **การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548ก). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: บริษัทเพรสแอนด์ดีไซน์ จำกัด.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2540). **สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พล ทรงสุนทรวงศ์. (2545). **การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2527). **พัฒนาชุมชน-พัฒนาสังคม**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2532). **การพัฒนาชุมชนประยุกต์**. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. (2532). **ศักยภาพสำคัญอย่างไรต่อการท่องเที่ยว**. การท่องเที่ยว 8 (เมษายน-มิถุนายน). กรุงเทพฯ.(จุลสาร)
- วีรวัฒน์ ตามชู และคณะ. (2551). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา หมู่ 1 บ้านเกาะสิเหร่ ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต**. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.research.pkru.ac.th/research/20110716111409_p9NXYD.pdf

- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2539). การศึกษาสิ่งแวดล้อมและการประเมินผลกระทบหลังการก่อสร้าง ด้านสังคม-เศรษฐกิจ โครงการจัดการส่งน้ำแม่เกาะ. (รายงานแผนงานแก้ไขผลกระทบและติดตามตรวจสอบ/สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย). กรุงเทพฯ: สถาบัน.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: สถาบัน.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2526). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2532). สังคมวิทยาการเมือง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแร่. (2549). สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานสำคัญของท้องถิ่นตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. สกลนคร: องค์การบริหารส่วนตำบล. (เอกสารอัดสำเนา)
- อนุรักษ์ ปัญญาวิวัฒน์. (2541). การวิจัยผลกระทบของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงธุรกิจต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในภาคเหนือตอนบน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ถาวร พงษ์พานิช และคณะ. (2546). การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชิงอนุรักษ์ของเขาสมอแดง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. ค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.mots.go.th/>
- ประยงค์ บุญไทย (2552). แนวทางประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2 วิทยานิพนธ์. ค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.e-library.trf.or.th>
- สายสุนีย์ สิงห์ทัศน์. (2555, 29 สิงหาคม). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2558, จาก <http://www.highlightthailand.com>
- สุรศักดิ์ พิมพ์เสน และคณะ. (2545). โครงการ ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไท บ้านโพน. ค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.mots.go.th/>
- สุรัตน์ วรารัตน์. (2542). เรือนพักอาศัยชาวไทย-เวียดนาม บ้านท่าแร่ สกลนคร. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.sac.or.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร. (2550). บ้านท่าแร่. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558, จาก <http://province.m-culture.go.th/sakonnakhon/travel14.html>
- อิทธิพล โกมล. (2553). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษา บ้านวังน้ำมอก จังหวัดหนองคาย. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.research.culture.go.th/>

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. (2553). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558,
จาก <http://tourismindustrychalinee002.blogspot.com/2010/09/sustainable-tourism-4-3-using-resource.html>

Ceballos-Lascurain, H. (1991). **Tourism, eco-tourism and protected areas.** In Kusler, (ed.)
Ecotourism and Resource Conservation. Vol. 1. Eco-tourism and resource
conservation project.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

การสัมภาษณ์

1. คุณพ่อวีระเดช ใจเสรี	เจ้าอาวาส (พ่อเจ้าวัด) อัครเทวดามีคาแอล
2. คุณพ่อประยูร พงศ์พิศ	เลขานุการอัครสังฆราช
3. นายนิทัศน์ เสมอพิทักษ์	กรรมการสภาวัดท่าแร่ อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนท่าแร่วิทยา
4. นายประจวบ บรรจงศิลป์	กรรมการสภาวัดท่าแร่ อดีตศึกษานิเทศก์ เทศบาลจังหวัดสกลนคร
5. นายนิคม กายราช	อดีตอาจารย์โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล
6. นายไพรัตน์ ยงค์คำชา	นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลท่าแร่

ภาคผนวก ข.

เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบล
ท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

คำอธิบาย

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีอยู่ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ตอนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () วงเล็บหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ

() ต่ำกว่า 20 ปี () 21-30 ปี
() 31-40 ปี () 41-50 ปี
() 51-60 ปี () มากกว่า 60 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

() โสด () สมรส
() แยกกันอยู่ () หย่าร้าง

4. ศาสนา

- () พุทธ () คริสต์
 () อิสลาม () อื่น ๆ

5. ระดับการศึกษา

- () ต่ำกว่ามัธยมศึกษา () มัธยมศึกษาตอนปลาย
 () อนุปริญญา / เทียบเท่า () ปริญญาตรี
 () สูงกว่าปริญญาตรี

6. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน

- () ต่ำกว่า 20 ปี () 21-30 ปี
 () 31-40 ปี () 41-50 ปี
 () 51-60 ปี () มากกว่า 60 ปีขึ้นไป

7. อาชีพ

- () รับจ้างทั่วไป () เกษตรกร
 () พนักงานของรัฐ () ข้าราชการ
 () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

8. บทบาทและหน้าที่รับผิดชอบในชุมชน

- () ผู้นำทางศาสนา () ผู้นำชุมชน
 () ประชาชนทั่วไป () กลุ่มผู้ประกอบการ
 () อื่นๆ โปรดระบุ.....

9. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- () ต่ำกว่า 5,000 บาท () 5,001-10,000 บาท
 () 10,001-15,000 บาท () 15,001-20,000 บาท
 () 20,001 บาทขึ้นไป

แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่
ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

1. ท่านรู้และเข้าใจในเรื่องของศักยภาพชุมชนท่าแร่หรือไม่อย่างไร

.....

2. ที่ตั้งของบ้านท่าแร่อยู่ทางทิศใดของหนองหารหลวง.....มีระยะทาง
จากตัวเมืองสกลนคร.....กิโลเมตร ไปตามเส้นทางหลวง สกลนคร-นครพนม

3. ท่านคิดเห็นอย่างไรกับสภาพภูมิทัศน์ของบ้านท่าแร่ต่อการท่องเที่ยว

.....

4. สภาพธรรมชาติของบ้านท่าแร่มีลักษณะอย่างไรเกี่ยวกับ
ที่ตั้ง.....

ลักษณะภูมิประเทศ.....

ลักษณะภูมิอากาศ.....

5. ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัญหาของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของบ้านท่าแร่บ้าง

.....

6. แนวทางแก้ไขปัญหาเหล่านี้จะอย่างไร

.....

7. บ้านท่าแร่มีประวัติศาสตร์เป็นมาอย่างไร

.....

8. ผู้ก่อตั้งบ้านท่าแร่คือ.....เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใด.....

9. บ้านท่าแร่ตั้งขึ้นเมื่อไร.....

10. จงเล่าการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานของบ้านท่าแร่ว่ามีการเคลื่อนย้ายมาอย่างไร(พอสังเขป).....

.....

11. สถาปัตยกรรมใดบ้านที่ถูกนำมาใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย โบสถ์ วัด

.....

12. การวางผังเมืองของชุมชนท่าแร่มีลักษณะอย่างไร

.....

13. สภาพตึกเก่า วัด โบสถ์ ที่ถือได้ว่าเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมที่คงอยู่ในปัจจุบันมีหรือไม่..... เช่น.....

14. นอกจากผังเมืองตึกเก่าที่เป็นมรดกตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ในชุมชนท่าแร่ยังมีอะไรอีกบ้าง.....

.....

ตอนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

1. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนท่าแร่ มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง.....

.....

2. แนวทางการแก้ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านธรรมชาติ ควรจะมีอย่างไรบ้าง

.....

3. แนวทางการแก้ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนท่าแร่ ควรจะมีอย่างไรบ้าง.....

.....

4. แนวทางการแก้ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านวัฒนธรรมชุมชนท่าแร่ ควรจะมีอย่างไรบ้าง.....

.....

5. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ด้านวัฒนธรรมชุมชน หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

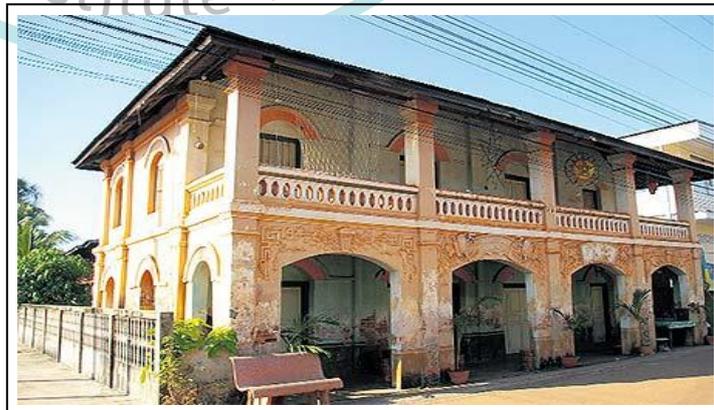
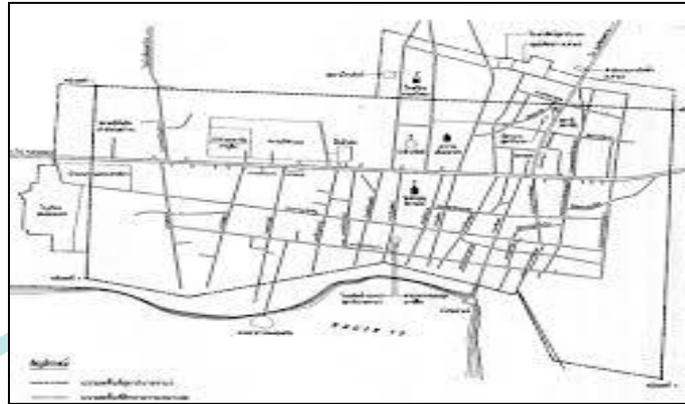

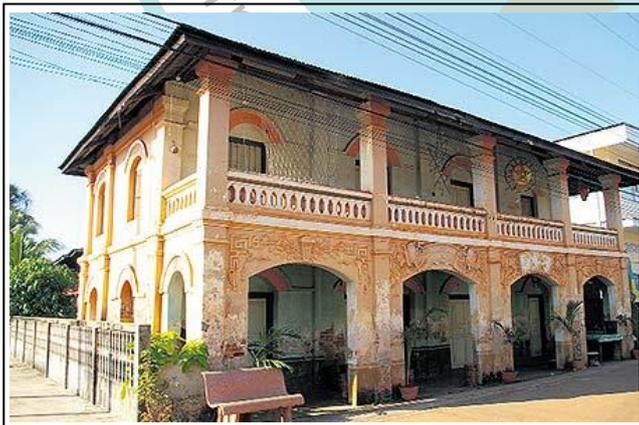
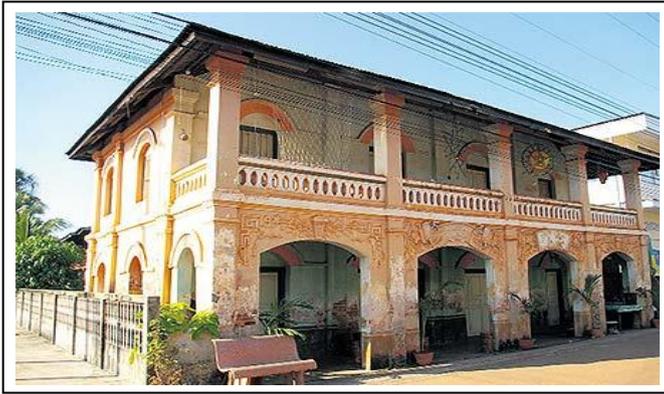
ภาคผนวก ค. รูปภาพประกอบ
ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ

ภาพที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หนองหาร บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์

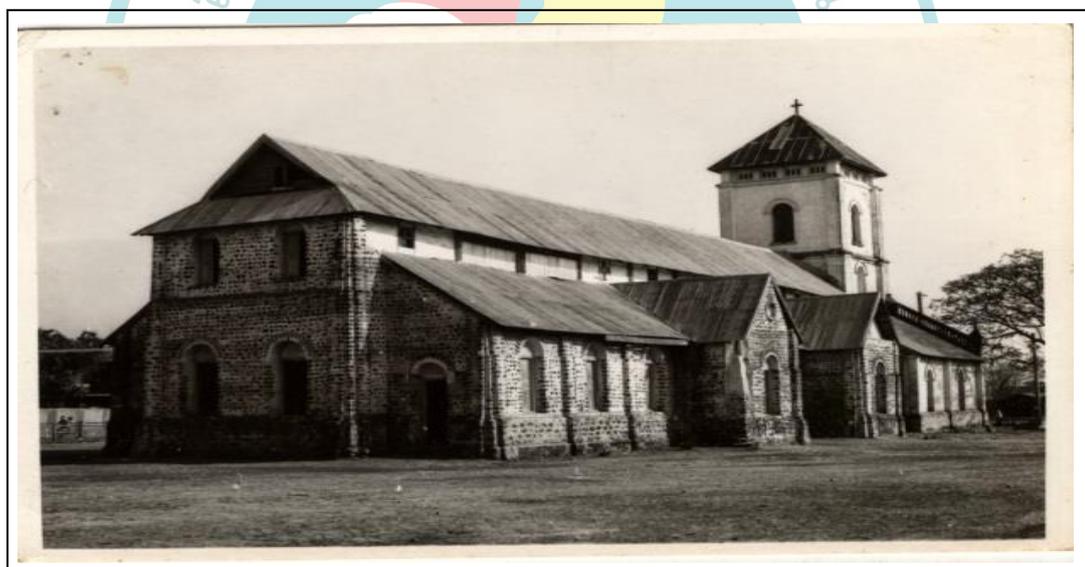

ภาพที่ 5 บ้านและ โบสถ์เก่าของชุมชนท่าแร่

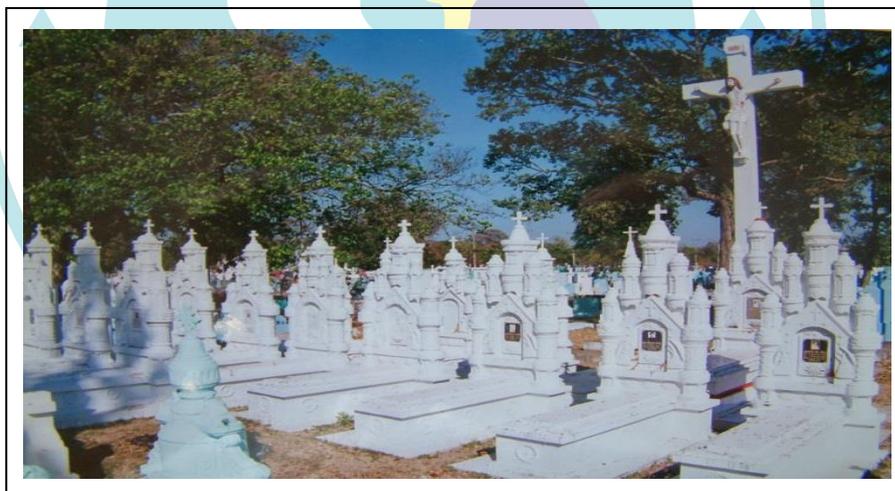
ภาพที่ 6 คุณพ่อคอมมูริเออกับกรรมการวัดและคณะครูโรงเรียนมหาพรหมมีคาแอล ปี ค.ศ.
1927

ภาพที่ 7 วัดมหาพรหมมีคาแอลท่าแร่ หลังที่ 2 ที่คุณพ่อคอมมูริเออ สร้างปี ค.ศ. 1901-1906
(หลังบูรณะปี ค.ศ. 1926)

ภาพที่ 8 วัดมหาพรหมมีคาแอลท่าแร่หลังเก่ากับใหม่ (ภาพซ้าย) โบสถ์อาสนวิหารอัครเทวดามีคาแอล สร้างใหม่เมื่อ พ.ศ. 2521 อาคารโบสถ์เก่า ชำรุดทรุดโทรมมาก พระคุณเจ้าเกี้ยนเสมอพิทักษ์ ผู้เป็นประมุขมิชซังท่าแร่ - หนองแสงในขณะนั้น ได้ปรึกษากับ

ภาพที่ 9 หลุมฝังศพเดิมของบรรดาพระสังฆราชและพระสงฆ์ที่สุสานท่าแร่ ปี ค.ศ. 2000

ภาพที่ 10 (ภาพซ้าย) อนุสาวรีย์ (ภาพขวา) เซนต์ไมเคิล (St.Michael)

ทรัพย์สินการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม

ภาพที่ 11 ประเพณีสวดสายประคำเดือนแม่พระในเดือนตุลาคม

ภาพที่ 12 หลอมนักบุญ จุดเทียนให้ผู้ตายปาศักดิ์สิทธิ์ในเดือนพฤศจิกายน

ภาพที่ 13 ประเพณีแห่ดาววันฉลองคริสต์มาส (วันที่ 24-25 เดือนธันวาคม)

ภาพที่ 14 ประเพณีบุญกองข้าวและฉลองวัดในเดือนมกราคม

ภาพที่ 15 ประเพณีการถือศีลอดในเทศกาลมหาพรตและแห่เทียนปัสการระหว่างเดือน
มีนาคมถึงเดือนเมษายน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล นางภัทราวรรณ ณรงค์รัตนกานต์
วันเดือนปีเกิด วันที่ 19 เดือนมกราคม พ.ศ. 2497
ที่อยู่ 1541 ถ.มรรคาลัย ต.ธาตุเชิงชุม อ.เมือง จ.สกลนคร

เบอร์โทรศัพท์ 081-2620271
อีเมล PATCHREE 81954@GMAIL.COM
สถานที่ทำงาน พ.ศ.2521-2547 รับราชการครูที่โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล
พ.ศ.2555-2556 อาจารย์พิเศษศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนตาก
พ.ศ.2557-ปัจจุบัน ประกอบธุรกิจส่วนตัว

ประวัติการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล
ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูสกลนคร
ปริญญาตรี (คบ.) วิทยาลัยครูมหาสารคาม
ศึกษาระดับปริญญาโท สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

